

Šeimyninio auklėjimo padėtis ir mūsų laikai

Ona Norušyt

I

a) Mūsų amžiuje pasireiškė ekonominis ir dvasinis sukrėtimas nepaliko nepalietis ir vienos iš žmonių labai artimų kultūros vertybių, bent, šeimos. Šalia vis kit gyvenime pasireiškusi krizė mūsų amžiuje žmonija išgyvena ir šeimos savotišką krizę.

Daug kas ši apraškė laiko smarkiai XIX-XX- a. besiplečiančio industrializacijos dėka išaugusi dideli miestai išdava, nes miesto gyvenimo pobūdis neša šeimos gyvenimui tiek destruktiviški faktoriai, kad jie padaro šeimai nepajėgi atlikti žmonijos gyvenime turimų funkcijų, kurių ji atlikdavo iki mūsų dienų. Mūsų amžiuje pradėta abejoti pačia šeima, kurios yra diskusijos dėl jos pajėgumo atlikti savias funkcijas. Iš vienos pusės šeima, jos ryšiai, dar laikomi valstybės ir tautos gerovės laidu, iš kitos pusės apie šeimą kalbama kaip apie nusigyvenusį, gyvenimo pralenktą instituciją, ir manoma, kad tie uždaviniai, kuriuos anksčiau šeima atlikdavo, šiandien gali būti kitokiu būdu sėkmingiau atliekami (pertvarkytu šeiminkavimu, staiginiu auklėjimu).

Vieni tiki, kad didelis tautmasis dar gyvena vieningoje tvirtoje šeimoje ir jį kaip tokią vertina, o kiti mano, kad daugeliu atvejų jau nebesitiko šeimyninio gyvenimo, ypač miestuose, nes miesto gyvenimas suskaldė šeimą atskirus atomus — atskirus individus. Todėl šeimai negalima būti skiriami ligšioliniai nūkiniai uždaviniai; o kaip auklėjimo institucija šeima esanti jau visai nereikalinga: staigos šie pareigūnai atliekančios daug geriau. Tarp šių kraštutinių nuomonių yra dar kitos, kurios šeimai vertina kaip individualius ir tautinius gerovės pajūgus, bet kuriai gresia moderniojo gyvenimo pavojai, kurių pavojų yra net jau paliesta. Šalia žmonių, kurie tai tik apgailestauja, yra dar kiti, kurie nuo tų pavojų ginasi, ieško priemonių šeimos gyvenimui atstatyti ir sutvirtinti. Tačiau nevienokios yra pažiūros, kiek iš viso kinis ir kultūrinis išsivystymas pats savaime sudaro šeimai neišvengiamą pavojų, kurie tuo atžvilgiu būtų lyg normalaus kinio ir kultūrinio gyvenimo išsivystymo apraška, ir kiek šei-

ma gali būti sustiprinta statymais, socialine politika ir apskritai kitomis socialinėmis priemonėmis.

Stebdami viešąjį valstybių gyvenimą, matome taip pat tam tikrą maišat šioje srityje. Girdime valstybių vyrų žodžius, palaikantius šeimą; girdime motinos pareigą garbinimą; susituokiantiems teikiama net reali materialinė parama; už vaikų gausumą dalijami medaliai; antra vertus, matome linkimą kurti viešas staigas, kurios pavaduotų šeimų vaikų globimą ir auklėjimo darbą.

Šalia minėtų auklėjimo staigų "dar steigiamos ir net valstybių autoritetu palaikomos vaikų organizacijos, kurios nuo mažens vaikus paima savo auklėjamosios veiklos tikslais. Taigi, vienu atžvilgiu matome valstybės vyrų pastangas padėti jauniems žmonėms sudaryti šeimas, reali parama gausioms šeimoms ir neigiamai bevaikių šeimų, bet antru atžvilgiu ir paraleles pastangas kuo anksčiau išimti iš šeimos globos, suteikti jam valstybės apmokamą žmogui ir jos išlaikomą staigą globą. Neretai paties motinai norima laikyti savotišką valdininkę, atliekančią savo pareigą valstybei. Šiuo atveju pripažįstama jai teisė atlyginimui — algai. Pedagoginė sistema srityje, sekant Fröbeliu, Pestalozziu ir kitais, pedagogais, neretai kartojamas tradicinis šūkis, kad šeima esant pirminei auklėjimo institucijai, todėl ji turinti būti savo auklėjimo pobūdžiu vairi ir ši prieglaudoms pavyzdys, o ne atvirkščiai; tačiau vis dėlto dinga, kad auklėtojai specialistai vis dėlto konkrečiai nori ir nori savo sistemomis turėti tokos ir šeiminiams auklėjimui.

Visa tai rodo, kad mūsų dienomis gyvenamas šeimos klausimas atžvilgiu neiškūmo laikotarpis; matome lyg-persilaužimo reiškinius. Akivaizdoje šie pavojai, kurie gresia pakirsti žmonijos pačias gyvybingas gyvūnas, Pijus XI rado reikalingą dar kartą primygtinai ir aiškiai formuluoti, sukoncentruotai pareikšti katalikų Bažnyčios doktrinaliniais pažiūromis šeimai šiuo dienos pavojų šviesoje net dviejose enciklikose: vienoje kalbama apie dviejų žmonių sudarytą šeimą, o kitoje — apie šeimos, paties Karolio tam reikalui skirtos, pareigas jaunosios žmonių kartos auklėjimo atžvilgiu.

b) Kadangi mums šiuo atveju rūpi šeima, kaip auklėjimo institucija, tai domu prisiminti tai, ką apie šeimos reikšmę ir uždavinius auklėjimo darbe turime progos aiškiai pasakyti tie pedagogai, kurie gyveno kaip tik tuo laiku, kada, atsiradus reikalui, buvo gausiau pradėtos steigti auklėjimo staigos, turinčios savo uždaviniu bent iš dalies pavaduoti motinų auklėtojų, ir kurie patys steigė vaikų prieglaudas, vaikų daržėlius. Taip J. Pestalozzius, sukūręs originalią šeimyninio auklėjimo ir motinos pasiaukojimo grožio bei reikšmės dokumentą, romaną „Lenhard u. Gertrud“, sako: „Žmonijos naminiai santykiai yra pirmieji ir tobuliausieji prigimties santykiai... Pirmą tu esi vaikas, žmogus, o paskui savo profesijos moki-

nys ... Tod l j s, t v namai, esate tikro žmonijos prigimto ugdymo pagrindas. T v namai, j s esate papro i ir valstyb s mokykla“¹.

Antras to paties autoriaus veikalas, „Wie Gertrud ihre Kinder lehrt“, rodo mums, kaip motina padeda savo vaiko ugdymo pagrindus.

Ir šiandien tvirtinama, kad dar ne visai suprasta yra Pestalozzio reikšm šeimyniniam aukl jimui ir kad jo nurodymai n ra pakankamai praktiškai vykdomi.

Pestalozziu sek Fröbelis teigdamas: „...tik iš ramios, nuošalios šeimos šventov s gali pirmiausia mums sugr žti žmoni gimins gerov “².

Kaip Pestalozzis mokyklos, — viešosios aukl jimo staigos, — aukl j amuoju pavyzdžiu sekti ragina nam aukl jim , nes „pastarasis, tsekdamas pirmuoju, turi žmoni giminei vert s“, taip Fr. Fröbelis kuria sav vaik daržel , pasiremdamas šeimos aukl jimu; j „siklausydamas“, j „nujausdamas“, ir pašaukia darb moters motinišk sias, šeim kurian i sias, j gas.

Dvidešimtojo amžiaus šeiminio aukl jimo propoguotojai mato tik šeimoje žmonijos gerov s atstatym ir per šeimos aukl jim tikisi žmoni jos atgimimo.

Kad ir turime matyti visas sunykimo apraiškas, kad ir gausi statistika rodin ja šeim sumenk jim , kad ir su pasibais jimu tekt stov ti ties praraja, ta iau nereikia užmiršti, kalba J. Schröteleris, kad „prigimtoji šeima yra ir pasiliks žmoni vaik tikro aukl jimo idealas. Viskas turi orientuotis š ideal “³. J. Schröteleris pabr žia kaip svarbiausi uždavin — sustiprinti v l nat rali šeimos baz ir vengti visko, kas gal t skatinti šeimos tolimesn palaidum . Jis primena, kad dirbtin s aukl jimo priemon s niekad negali b ti laikomos normalin mis, bet ir dirbtin s priemon s, gausiai pasireiškian ios m s dienomis, turi savo norm ir statym ieškoti šeimoje, žmogaus išsivystymo pirmykš ioj eil j, vadinasi, ir tai, kas dirbtinio yra, vis d lto bus geriau, jei labiau priart s prie tikrojo šeimos charakterio⁴.

c) Fr. W. Försteris⁵ vertina šeimos gyvenim kaip vienintel viet , kur ypa ryškiai išlyginama toji didel spraga tarp egoizmo ir meil s, kur visai artimai susitinka prigimtis ir kult ra, pareiga ir palinkimas, kur, galima sakyti, prigimtis perauga save ir beveik tampa kult ra; ši intymi prigimties ir kult ros s veik jis laiko turin ia nepalyginamos reikšm s žmoni geisminiam gyvenimui sukilninti.

¹ J. H. Pestalozzi, *Ausgewählte Werke*, 3 t., 12—13 psl. Beyers Bibliothek pädagogischer Klassiker.

² Fr. W. H. Fröbel, *Menschenziehung*, 279 psl. Ph. Reclam.

³ J. Schröteler, S. J., *Die erzieherische Lage der Zeit und die Aufgabe der Familie*, „Magazin für Pädagogik“ 1934, 3 sqs., 123 psl.

⁴ J. Schröteler, S. J., ten pat.

⁵ Fr. W. Foerster, *Lebensführung*, 104-5 psL Leipzig 1930.

Šeimos bendruomen je, kur nari ryšio pagrindas yra meil , kur vaikas mylimas d l jo paties, kur nat ralus statymai ver ia myl ti savo k n ir krauj , o sakraliniai ryšiai neleidžia užmiršti vaiko sielos — jau yra tas pagrindas, kuris žmogaus aukl jime turi lemiamosios reikšm s.

T vo ir motinos aukl jimo pagrinde yra nat ralus palinkimas, kuris, pasireiški s meile, t vus padaro vaik aukl jimo savotiškai regin ius. Tokiu b du šeimos aukl jime galimas yra aukl tin sijautimas, kuris b tinas s kmingam aukl jimui. Šeimos aukl jimas pasižymi savo organiškumu, jis yra maitinamas ir skatinamas gaivalingos šeimins meil s.

Kaip svarbi motinos meil vaiko išsivystymui, pasakoja H. Hetzer⁶, pasiremndama savo steb jimais bei tyrin jimais ir lygindama motinos ir pasirengusios specialist s aukl jim j svarb vaiko išsivystymui skatinti. Ji sako, kad motina, racionaliai neparengta, bet klausydama savo motiniškojo palinkimo, sugeba savo vaik taip veikti, jog tas vaikas, b damas jos globoje, savo išsivystymo kvocientu (1.12) 4—9 m nesųj prašoka vaikus, esan ius parengt specialis i globoje (0.98). Taigi, motinos meil l nugali vairias kli tis, kuri nepajau ia gal racionaliai vaik globai parengta specialist , ta iau specialist negali susidaryti t ryši , kurie jungia motin ir vaik j meil je ir kurie ypa skatina vaiko išsivystym .

Be to, šeimos pastovumas ir tikrumas laiduoja t užuov j , kuri nepaprastai reikalinga k dikio, vaiko ir jaunuolio fiziniam sveikatingumui ir dvasins pl tot s bei brendimo gerovei. Nesuardomieji šeimos ryšiai, susij su pasitik jimo, pasiaukojimo dvasia, yra nepavaduojama atrama vairiuose gyvenimo nepasisekimuose tiek vaiko, tiek jaunuolio ir suaugusio žmogaus gyvenime.

Šeimins atramos s voka glaudžiai susijusi su „nam “ s voka, kuri reiškia tam tikr užuov j nuo išorinio pasaulio: vaikas b ga namo, ar jis b t sušal s, išalk s, užsigav s, draug ar kit nuskriaustas. Namai j nuramina, ia jis jau iasi tikrai globojamas, tod l atsigav s v l gali bandyti savo j gas už t nam sien .

Per šeim , — iš savo „nam “, — vaikas paž sta pasaul . Pradžioje šeima yra jo artimiausias pasaulis, kur sugeba pažinti ir suprasti. Nam aplinka, jos daiktai, veikia jo dvasines galias ir skatina jo fizin vystym si. Tarp vaiko dvasini gali ir aplinkos daikt susidaro santykiai, kurie turi vaiko asmenybei susiformuoti esmin s reikšm s. Šeimoje suaugusiosios visuomen s nari atstovais jam yra t vai. Jie vaikui yra atstovai suaugusiosios kartos ir išorinio pasaulio reikalavim , ta iau tokiu b du ir tokiu kiekiu, kiek ir kaip vaikas paj gia savo gyvenimo faz je tatau suprasti ir veikti. Taip palaiptui vaikas veikia sunkumus, auga suaugusios kartos gyvenim . Tokiu b du šeima padeda busimojo žmo-

gaus gyvenimo pagrindus, aprašydamas jį tuo lobiu, kuriame susipina vienas visumai, kas gimta ir gyta.

Šeimoje vaikas randa progos ir savo jausmus bandyti su savimi karta — su broliais, seserimis. Jis išmoka galintis, varžytis, bet tuo pačiu metu mokosi susitarti, nusileisti, laimėti, drauge džiaugtis, liūdėti, susitaikyti. Šios pedagoginės situacijos su vienišais broliais seserimis, — per jas, tas situacijas, vaikas susiduria su tam tikra gausia vaikų visuomene, bet vis dėlto ne tokia didelė, kad jis jos neapvaldytų, joje nepaskstytų, — yra taip vaivorykštinė ir socialinio auklėjimo atžvilgiu taip vertingos, kad jį kitur, ne šeimoje, ne manoma sukurti.

Normalioje šeimoje, kur auga berniukai ir mergaitės drauge, daug lengviau, net pati savaime išsispindžia ir lygi problema. Vaikas savaime auga lygi skirtumais, tai jam darosi savaime suprantama, kaip ir darbo bei pareigų pasiskirstymas. Tėvas su numis yra „vyriškumo“ modelis, o motina dukterims „moteriškumo“. Tėvas „uždirba duoną“ ir globoja, saugoja šeimą nuo išorinių gyvenimo dalykų. Šalia jo visi jaučia saugumą dviesiems. Tokiu atveju motina galinti yra išvystyti ir pareikšti veikimu savo kūrybinę galią šeimos viduje, gamindama jos gėrybes, puoselėdama vertybes, kurdama šeimos dviesiems. Vaikai, matydami tėvų pastangas, darbų, rūpestį, ir dar natūralios meilės skatinami, prisideda prie tėvų darbo pasisekimo, kiek galdami ir pajėgdami. Tokiu būdu šeima yra darbo bendruomenė, kur natūraliu būdu nariai pasiskirsto darbais, ir tas darbas visos bendruomenės laikomas lygiaverčiu, — jį atlygina meilė.

Kitos auklėjimo staigos yra daugiau pritaikytos vienam, ar keliems, tačiau nusakytam, ribotam skaičiui uždavinių atlikti.

Jos taikomos tam tikram — ilgesniam ar trumpesniam — vaiko gyvenimo laikotarpiui.

Tuo tarpu namie, šeimoje, vaikas išgyvena visus savo vystymosi laikotarpius.

Tėvai turi auklėjimo tikslą, kurio šaknys glaudžiai pasauliui, ir kuris išbandytas yra jausmų gyvenimo patyrimais. Šitas auklėjimo tikslas tvarko jį auklėjimo veiklą, padeda jiems pasirinkti nuo pat pirmųjų dienų veikimo priemones, kurios prasideda daugiau vaiko globoje, priežiūra, perėina vairius auklėjamosios veiklos tarpsnius, pradedant sakomuoju tėvų vadovavimu, kada vaikas daugiau auklėjasi suaugusio valios takoje ir pamažu, išsiugdams savo laisvą valią, gauna dvasinį autonomijos, kur suaugusi jėga, tėvų, vadovavimas jau tampa draugišku patarimu ar spėjimu dėl jo paties, vaiko, gerovės. Šitoji taktika, rūpestis, labai dažnai nepasibaigia su fiziniu subrendimo metais, nepasibaigia net ir su išsiskyrimu iš tėvų šeimos rėmimo. Šis auklėjamasis veikimas, — žinoma, besikeičiančia forma, — neretai tęsiasi iki tėvų mirties. Šeimoje vaikas suauga su autoriteto sėkme ir pilnai išgyvena paklusnumo ir autoriteto santykį vai-

riuose laipsniuose ir niuansuose. O ši ypatyb yra b tina tiek socialiniame, valstybiniame, tiek dvasiniame gyvenime. Taigi, šeimos auklėjamoji veikla apima vis vaiko — jaunuolio gyvenim ir visas gyvenimo sritis; ta auklėjamoji veikla orientuojama pagal tolimą auklėjimo, — gyvenimo tikslą; pagal pastarąjį vis pasirenkamai artimesnieji gyvenimo uždaviniai, o šie vis apsprendžia priemones, metodus, aktualias situacijas, priderinamas prie vaiko išsivystymo, prie jo pajūmo. Šeimoje žmogus rengiamas ne kuriam atskiram uždaviniui ar uždavini grupei, bet visam gyvenimo uždavini kompleksui; ia randame tautinio, visuomeninio, dorinio, religinio auklėjimo sintezę. Šis auklėjamasis veikimas paprastai vyksta prisiderindamas prie aktuali situacijų, o ne prie išdirbtos sistemos, todėl jis turi tiktai ne kainojamą auklėjimo ypatybę — konkretum ir konkrečias situacijas spindinti veikim (ia ranka, širdis ir protas veikia sutariamai).

Taigi, šeimos auklėjimas pasižymi savo organiškumu, savo harmoningumu puoselinti, auklėjanti ir lavinanti visas vaiko galias (tiek fizinį sveikatingumą, tiek dvasinį pajūmą); jis padeda pagrindus žmogaus gyvenimui ir daro galim ir skatina kitas institucijas auklėjanti, jis yra vispusiškas, pilnas, jis yra vieningas, išsivystęs, turi parengiamojo charakterio suaugusio žmogaus gyvenimui; jis yra vieningai tikslingas ir suteikia progą vaiko valiai pasireikšti konkrečiu veikimu.

II

Taiau, kad šeima galėtų atlikti savo, kaip auklėjimo institucijos, pareigas, jai reikia tam tikrų sąlygų.

Le Play⁷, aprašydamas europišką XIX a. darbininko šeimą, ją vaizduoja kaip darbo bendruomenę, kur didelę reikšmę turi 3 faktoriai: visos šeimos narių produktyvus darbingumas, apsiribojimas tik b tinausiais suvartojamais dalykais (kai papročiai nusako) ir taupumas nuosavybei išlaikyti ir iš namų išeinantiems šeimos nariams aprūpinti. Taigi, išlaikyti ir padidinti šeimos nuosavybę ir pajo visiems šeimos nariams. Dvasinis-dorinis šeimos ryšys ir mumsi dekalogo vykdymu ir tiktavo autoriteto veikimu. Ši patriarchalinė šeima individualiai patarnaudavo savo narių gerovei ir viešumai, nes pastarajai netekdavo ir pintis socialinė sen, paliegi ir kitą globa.

Šeimos gyvenimo sukratumu Le Play laiko tik momentą, kada ji, šeima, netenka savo nuosavybę kaip atramos, ir tokiu būdu jos ateitis pasi-

7 Le Play, Les Ouvriers Européens, Études sur les travaux, la vie domestique et la condition morale des populations ouvrières de l'Europe. D'après les faits observées de 1829 à 1855, 1878.

dar neužtikrinta, kada atsipalaiduoja šeima nuo žem s ir tod l jos egzistencija susvyruoja, kada moderniškiosios susisiekimo priemon s neša naujumo gyvenimo b d ir , papro ius, kada religija apšvietimo d ka netenka savo vadovaujan ios takos žmogaus gyvenimui.

Šeimos griuvimu laiko jis t moment , kada t vai turi vaikus anksti išleisti iš nam be tinkamo pasirengimo gyvenimui, be išmokto darbo, ir negali suteikti vaikams nei globos, nei paramos.

Š kriterij taikyti m s laik šeimai, kaip pastebi Alice Salomon ir Marie Braun⁸, b t netikslu, nes šiais laikais didel s dalies taut šeimos n ra susijusios su nejudoma nuosavybe, tod l reikia ieškoti kit turini ir j g , kurie sujungia šeimos narius vien draug ir padeda šeimai išsilaikyti.

„Šeima yra kult ros vertyb , kuri gyvendinti gali tik tas, kuris jai atsideda su siela ir k nu“, kalba A. Heinen⁹. Savo aukl jam j funkcij tegali tada šeima s kmingai vykdyti, kada t vai s moningai paž sta savo aukl jam j uždavin , kada jie pasiryž visas savo j gas, gl dinias t viškume ir motiniškume, kuo vaisingiausiai panaudoti, ši pareig atlikdami. Šis atsid jimas aukl jimo pareigoms pasižymi t vo ir motinos pastangomis tapti tikromis pedagogin mis asmenyb mis, kas pareikalauja iš t v nuolatin s sav s kontrol s ir saviuoklos.

Nietzsch s Zarathustra klausia busim j t v :

„Tu esi jaunas ir trokštum vaiko ir vedyb . Bet aš tave klausiu: ar tu esi tas žmogus, kuris gali vaiko trokšti? Ar tu esi nugal tojas, sav s valdovas, geism sakin tojas, savo dorybi viešpats? Taigi, aš tave klausiu“....

„Viršum sav s tu privalai statyti. Bet pirma tu turi man b ti pats pastatytas, sta iakampis savo k nu ir siela“

Ne manoma tokia pedagogin asmenyb , kurios išoriniai veiksmai, jos elgesys nesiderint harmoningai su jos vidiniu gyvenimu, kurios gyvenime pasireikšt dvilypumas. Tod l pirmas t v saviuoklos uždavinys yra vidinio gyvenimo suderinimas su išoriniu elgesiu. Be to, saviuokla turi vykti kasdieninio pasiaukojimo kryptimi. „Viskas kitiems, nieko sau“, kaip parašyta Pestalozzio kapo akmeny. Šis t v pasiaukojimas, atsakymas ir atsipalaidavimas nuo egoizmo yra aukl jimo autoriteto pagrindinis bruožas. Jis sudaro tas s lygas, kurios nesukelia konflikt tarp jaunosios ir senosios kartos, o atvirkš iai — ver ia vien kitai aukotis, kas yra tikrosios šeimos meil s apraiška. Be to, t vas turi sukurti s num s vyriškumo, o motina dukterims moteriškumo ideal . Šitoje vi-

⁸ Alice Salomon und Marie Baum, Das Familienleben in der Gegenwart. Berlin 1930.

⁹ Anton Heinen, Familienpädagogik. Handbuch der Erziehungswissenschaft. Teil III, Band I, 1934.

din je t viškos j gos, o motiniško atsid jimo ir pasiaukojimo s veikoje auga ir br sta vaikai asmenybes. Vaikus geriausiai aukl jamai paveikia t v tikras ir vieningas religinis, dorinis, dvasinis ir socialinis gyvenimas, ta iau ir vaikai, besivystydami ir bebr sdami, nuolat veikia t -vus aukl jan iai savo reikalavimu, kad b t jiems tvirti vadai.

Be to, t vai turi b ti pasireng sudaryti vaikams materialin ir dvasin aplink , kurioje jie geriausiai gal t tarpti.

Namai yra toji pirmoji konkre ioji vieta, kur pasireiškia dviej žmoni , vyro ir moters, bendros pastangos sudaryti t reikaling vaik aukl jimui aplink ; tai yra toji vieta, kur pasireiškia tam tikros r šies vyro ir moters s jungos k ryba.

Vyras, kuris savo uždaviniu laiko pasireikšti savo k rybing ja galia už nam sien , jeigu taip galima sakyti — pasaulin je plotm je, ir pasinaudodamas atlyginimu už t savo dalyvavim kult ros g rybi k rime sudaro savo namams tvirt materialin atram , duoda progas moteriai pasireikšti savo k rybing ja galia namie, kurti nam g rybes, puosel ti vertybes. Šioje srityje pasireiškia savitarpin ly i parama bei papildymas. Vienu atžvilgiu vyras, teikdamas savo darbu namams atram , reikalingas ir pats nam atramos: nam aplinkoje vyras atgauna savo pusiausvyr , kad v l vidin mis savo k rybin mis j gomis išsiveržt pasaul . Antru atžvilgiu, kad namai b t dviej žmoni k rybini j g išraiška, reikalingas yra tam tikras materialinis tikrumas, kur moteris gal t atsid ti savo k rybingajam darbui, pasireiškian iam nam pasaul yj. Ta iau, kad tie žmon s, — žinoma, pirmiausia moteris, — gal t tikrai savo bute, savo name, sukurti tikruosius namus — tikr t višk , jie abu, bet ypa moteris, turi b ti apsir pin ne tik materialin mis g ryb mis, bet ir dvasin mis priemon mis.

Sunku yra sukurti namus tiems žmon ms, kurie nuolat kilnojasi iš vienos vietos kit . Žmogaus santykiai su daiktais ir su aplinka yra labai savotiški. Žmogus savo gyvenam j aplink dvasina, jo vartojamieji daiktai darosi jam prasingi, tiesiog kalba žmog . Žmogui, šiandien ia, rytoj kitur besikilnojan iam, vargiai pasiseks sukurti namus, nes nam dvasia yra surišta su tam tikru pastovumu.

Namai nem gsta viešumos. Jeigu namus eina ir išeina kas nori ir kada nori, jeigu nam gyventojai n ra niekad tikri d l savo ramumo, niekad nežino su kuo jie namuose gali susidurti, tai „nam dvasia“ išeina iš nam ir palieka žmones gyventi viešbutyj: Nam dvasiai reikalingas tam tikras atsiv rimas nuo viešumos, tam tikras uždarumas, nes be to žmon s nepasijus es tokioje aplinkoje, kur galima atsikv pti po j gas išekvojusi kov , kur galima atgauti gyvenimišk pusiausvyr . „My house is my castle“ — daugeliu atvej apib dina š šeimos uždaram šeimyninio gyvenimo meisteriai — anglai.

Šie uždari namai neturi b ti perankšti jame gyvenantiems, nes tada jie darysis nebemalon s ir bus jau iama skriauda gal individui, o gal ir asmenybei. Tod l savotiškas menas yra taip sutvarkyti namus, kad jie neprarast savo intymumo pob džio, bet kad žmon s drauge, šalia vienas kito, gyvendami, vienas kitam nekli t , vienas kitam netrukdyt .

Be to, šeimos uždarumas neturi b ti aklinis. Šeima, gyvendama kult ringoje visuomen je, tautoje, savo k rybinguoju darbu turi takos visuomen s, tautos gyvenimui, bet antra vertus — visuomen s, tautos gyvenimas, jos k ryba, pasireiškianti viešumoje, gali teigiamai apvaisinti šeimos k ryb . Seimai, kuri visiškai užsidaryt nuo tautos, pla ios visuomen s takos, gr st pavojus užtrokšti savo ankštume, savo kasdieniškume ir susmukti savo žmogiškojo gyvenimo vertingumu. Tod l nam k r j pastangos tur t pasireikšti šios nam dvasiai reikalingos sintez s suradimu: nam nuošalumo-uždarumo ir drauge atvirumo, aktualumo tautos-visuomen s kult rin s k rybos atžvilgiu, jo teigiamos takos pasisavinimu, — o tatai pad t nam dvasiai sigyventi ir apsisvaisinti.

„Nam bald dvasia“ — tokia tema sureng kart Vokietijos katalik organizacija jauniems sužad tiniams paskait cikl . Šis pavadinimas yra b dingas. Nuo bald parinkimo, j sutvarkymo, paveiksl sukabinimo, lang užlaid , kilim , kilim li , prieglav li labai daug priklauso nam dvasia, kuri susijusi ir su kult rine objektyvuota aplinka ir su žmogaus subjektyviu nusiteikimu. Šiai kult rinei nam aplinkai sudaryti nepakanka vien materialini resurs , nepakanka specialisto patarimo, — ia turi pasireikšti ir nam k r j asmenyb : j praktiškasis patyrimas ir individualinis skonis.

Pasitaiko, kad žmon s iš puiki r m b ga, ieškodami pasiilgtos nam dvasios. Ir randa j kult rini g rybi atžvilgiu neturtingoje l šnel je. Nam dvasia gali sikurti ir barako kampelyje, sakoma net — ir traukinyje, kur tik yra žmoni , pasirengusi j priimti.

Taigi, pagrindin vis d lto s lyga namams sukurti yra pati žmogaus asmenyb , jo nusiteikimas, kuris toje aplinkoje, aplink save spinduliuodamas, pagimdo nam dvasi , reikaling kiekvienam žmoni visuomen s nariui. Sitai nam dvasiai reikia nuolatinio puosel jimo, nes ji lengvai gali b ti ir išvyta; tada žmon s, netek nam , kartais praranda gyvenimo atram ir kartais net nežino, kod l tai vyko, nes atrodo, kad netr ko t materialini s lyg , kurios žmog daro laimingu.

Katalik Bažny ia, suprasdama nam dvasios reikšm žmonijai, vairiais b dais laimina šias žmoni pastangas, jas paremia ir papildo: pvz., kunigas pašventina namus; šventinamos žvak s, g l s, verbos, — jos skiriamos namams saugoti. Pagaliau katalik namai yra Dievo namai; juose

randame Dievo kertel (kaime), nam altori — kryži , paveiksl (pvz., Šv. J zaus Širdies), aplink kur sukasi visas nam gyvenimas.

T vai yra savo namuose kunigai, kurie vadovauja Dievo tarnybai — vairioms namin ms pamaldoms.

T vo kunigyst s pareig mini šv. Augustinas, ragindamas: „Atstovaukite mums savo namuose“¹⁰, primindamas drauge šeimos galvai pareig saugoti visus šeimos narius (ir vergus) nuo paklydimu.

III

Ta iau m s laikais gal ryškiau, negu kitados, matomi yra šeimyninio aukl jimo pavojai ir jo ribos.

Didel s reikšm s šeimos išsilaikymui ir gerovei turi materialin s g - ryb s. Tiek šeim monografijos¹¹, tiek m s steb jimai¹² rodo, kad materialiniai tr kumai stengia suardyti, sugriauti šeimas, arba bent rimtai graso jas apdraskyti. Sugriuvusioj šeimoj t vai nepaj gia b ti pedagogin mis asmenyb mis ir savo pavyzdžiu veikti; kartais atvirks iai — jie tampa savo vaik gundytojais, išnaudotojais. Taip pat didelis pavojus gresia toms šeimoms, t nam dvasiai, kur n ra bent tinkamo darbo pasidalinimo, kur vyras ir žmona lygiai priversti išeiti iš nam , lygiagrečiai uždarbiauti. Tada n ra kas r pinasi namais; jeigu žmona atlieka dvi pareigas, tai viena iš j , — dažniausiai toji, kuri neapmokama, t. y. namai, — nuken ia. Ypa negalima yra tada vienos iš svarbiausi šeimos pareig atlikti — b tent, vaikus aukl ti. Šiuo atveju šeima negali tinkamai atlikti savo uždavini , jeigu n ra tinkamo darb pasidalinimo, jeigu t vas n ra šeimos maitintojas, glob jas, o motina n ra šeimos kio tvarkytoja ir vidaus gyvenimo k r ja.

Ta iau šie ekonominiai pavojai yra reliatyv s ta prasme, kad jie labai priklauso nuo asmenyb s paj gumo ir reakcijos. Vienur jie pakerta šeimos egzistencijos pagrindus ir drauge padaro žmog nesugebant tvarkyti savo gyvenim , kitur jie susilaukia didelio pasipriešinimo ir esti nugal ti.

Dar didesn nelaim gresia šeimai, kai ne tiek materialiniai tr kumai, kiek šeimos nari ydos destruktiviai veikia sugyvenim . ia pir-

¹⁰ E. Niebecher, Das allgemeine Priestertum der Gläubigen, 159 psl., Paderborn 1936.

¹¹ Alice Salomon und Marie Baum, Das Familienleben in der Gegenwart. Erna Corte, Forschungen über Bestand und Erschütterungen der Familie in der Gegenwart, Bd. III, Berlin 1930.

¹² O. Norušyt , Dorinis aukl jimas lietuvi -šeimijoje, „Naujosios Vaidilut s“ leidinys. Kaunas 1939.

moj eil j yra girtuokliavimas, kuris gali b ti susij s dar ir su kitomis ydomis: lošimu, lytiniu palaidumu ir t.t. Šios ydos gali pasitaikyti tiek neturtingiausioje, tiek turtingiausioje šeimoje. Tik didel s kit šeimos nari pastangos gali kartais išlaikyti šeim nesuardyt , ta iau ir tokia šeima labai dažnai netenka savo aukl jamosios j gos jaunajai kartai. Vis d lto reikia pasteb ti, kad jaunoji karta neretai instinktyviai atsiremia sveik j šeimos nar , o nesveik j išskiria iš taking j veiksmi .

Ta iau turime nemaža pavyzdži , ypa iš darbinink , kur nedarbas, materialiniai tr kumai kaip tik palaužia asmens vali ir traukia j šeimos gyvenimo naikinani yd . Tiktai motinos heroiškos pastangos sugeba dar išlaikyti nesuardyt šeim , neišblaškytus vaikus ir, nepaisant vis destruktivi tak , tur ti bent dal teigiamosios takos aukl - jamojoj veikloj.

Jeigu vienu atžvilgiu šeimos aukl jimui gali gr sti ekonomin s gerov s nepakankamumas, tai kitu atžvilgiu vaiko charakterio ugdymui gr s aukš iausio aukl jimo tikslo netur jimas, kilni ir tikr ideal stoka; o tatai yra m s amžiaus liga, Nietzsche s žodžiais tariant, „kur m s nuomon se plepa be tvarkos visi amžiai“.

„Klausiant kaip Pilotas, — sako Forsteris¹³, — kas yra tiesa? — negalima nei sav s nei kit aukl ti; tiktai kilniu ir nepajudinamu tikslu gali žmogus išsigelb ti iš savo gimto chaoso ir iš amžinai besikeičian i pri gimties impuls galyb s“.

Be tikro aukl jimo idealo negalima yra nei tinkamai metodo pasirinkti, be to, negalima yra nei toji tvarka, kur visi gyvenimo uždaviniai ir visos priemon s randa savo viet pagal aukš iausi j tiksl . Tada darosi neišvengiami aukl jimo kraštutinumai. „Teisingai kalbama apie motinyst s kilnum , — sako Forsteris¹⁴, — ta iau daugel moter , neturin i aukštesn s gyvenimoži ros, motinyst veda tiesiog bedievišk savo k no ir kraujo kult ir visišk aklum , kas palie ia svetimas teises ir pirmebes“. Tokiais atvejais neišvengiamas ir nuolatinis abejojimas, svyravimas, kas jokiui b du negali patarnauti tvirtam charakteriui susiformuoti, kur visos doryb s b t savitarpiniame darniame santykiy, palenktame vyriausiam tikslui.

„Tai n ra atsitiktinumas, kad kaip tik m s laikais tvirtinama, es , m s veiksmus inspiruojanti pas mon , nes juo žmogus mažiau vadovaujamas dideli ir apgalvot princip , juo daugiau jis pasireng s b ti vairuojamas pas mon s proces ir impuls “¹⁵

Aukl jimui b tinas konkretumas vertybi srityj; t. y. antgamtin s ir kitos dvasin s vertyb s turi b ti laikomos tikromis, realiomis, pastovio-

¹³ Fr. W. Foerster, *Alte und neue Erziehung*, 179 psl., Luzern 1936.

¹⁴ Fr. W. Foerster, *Lebensführung*, 107 psl.

¹⁵ Fr. W. Foerster, *Alte und neue Erziehung*, 184 psl.

mis; tarp t vertybi turi b ti tikrai jau iamas pastovus vert s santykis. Tik tokiu atveju galima yra tikra, nuolatai pastovi aukl jamoji veikla; tik tada paaišk ja vairi metod ir priemoni vert , kada aiškiai žinoma, kam aukl jama, kada tos vertyb s yra taip realios ir brangios, kad tik j šviesoje ir yra vertinamas visas žmogaus gyvenimas.

Kam apsir pinam daž atsarga, jeigu nežinome, k jais dažysime?

— Galima b t su Montaigne paklausti šeimos aukl tojus, kurie r pinasi aukl jimo sistemomis, metodais, priemon mis, bet aiškiai nenusivokia, kam jie savo vaik aukl s, kokiam vyriausiam idealui jie palenks vis savo veikim . Šeimos aukl tojams gali tokiais atvejais gr sti Jean Paul Levanoj vaizdingai aprašyti ir sugretinti šeimos dorinio aukl jimo nesutarimai, kur pirm valand skaitoma vaikui tikroji moral , antr — sava nauda, tre i — klausiamo: ar tu esi mat s, kad taip t vas b t dar s kada; o ketvirt sakoma: tu dar mažas, tai tinka tik suaugusiems, penkt : svarbiausia, kad tu pasauly pro kitus prasiskverbtum ir taptum kuo nors valstyb je; šešt : ne laikiniai dalykai, bet amžinyb apsprendžia žmogaus vert ; septint : tod l nukent k geriau neteisyb ir myl k; aštunt : ginkis narsiai, jeigu jis tave užkabina; devint : mielasis, neišdykauki taip; dešimt : berniukas neturi taip ramiai s d ti; vienuolikt : tu turi t v daugiau klausyti; dvylikt : tu turi pats aukl l tis. Juo neaiškesnis yra vyriausias aukl jimo tikslas, juo mažiau tikimajo realumu, — juo šis prieštaravimas didesnis.

„ ... be atsakymo klausim : kam žmogus apskritai gyvena? — daliniai tikslai nuolatos vienas kitam prieštaraus, vienas kit trukdys ir naikins“¹⁶.

Šeimos aukl jimo pareigoms atlikti gali trukdyti t v pasiruošimo stoka.

Iš pat mažens vaikui reikia nuolatin s prieži ros ir globos, kad jis fiziškai než t ir kad jo aukl jimo pagrindas neb t apardytas. Tod l t vams reikia vaiko fizin išsivystym , fizin s kult ros reikalus pažinti ir sugeb ti r pintis jo fizine sveikata, b tent: gyvenimo tvarka, tiksliau maitinimu, vaiko darbu ir poilsiu, k no mankšta ir gr dinimu. Tai yra priemon s, kurios, tiksliai pavartotos, sudaro pagrind vaiko fizinei sveikatai ir s lygoms dvasiai normaliai išsivystyti.

Besir pindami vaiko dvasinio išsivystymo reikalais, t vai turi b ti pasireng pad ti tam vaikui pažinti aplinkin pasaul ir jo daiktus, sudaryti tas s lygas, kad vaikas gal t išbandyti savo j gas ir besigalin damas su medžiaga išmoks j pavergti-savo valiai. T vai turi nusimanyti apie reikšm tos aplinkos medžiagos, kuri patarnauja vaiko vaidini , jo vaizduot s ir inteligencijos formavimuisi, ir mok ti tinkamai j išgyventi drau-

¹⁶ Fr. W. Foerster, Alte u. neue Erziehung, 179 psl.

ge su vaikais. Šeima tur t sugeb ti sudaryti atrank vairi reikalavim ir pateikti juos vaikui tokia forma, kad jis gal t juos vykdyti. Taip vai- kas, pamažu br sdamas, palaipsniui sugeba patenkinti vis didesn , kompli- kuotesn kiek reikalavim , iki jis išaugš iš grynai šeimos r m ir, susi- d r s su išoriniu pasauliu, stengia ir ia bandyti savo j gas ir laim ti.

Šeimoje vaikas turi rasti akstin , žadinan i jo darbštum , ir tai turi pasireikšti savaimė suprantamu šeimos nari vienas kitam talkinimu vi- sai šeimai reikalingame darbe. Be to, aukl jime turi b ti išnaudotos vi- sos konkre ios situacijos, kad atsirad s vaiko kuo nors susižav jimas gaut progos tuoj pat pasireikšti konkre iu veiksmu.

Šeimai gali tr kti pasiruošimo aukl jimui tuo atžvilgiu, kad ji nepa- ž sta vaiko, jo sielos, kuri besivystydama pasireiškia išorinio gyvenimo veiksmis. Tod l suaugusieji gali kartais nemalonias, j akimis ži - rint, vaik apraiškas netinkamai reaguoti ir tuo b du laužyti vaiko charak- ter arba pakreipti jo palinkimus netinkama kryptimi. Šito siaurumo ne- tr ksta kartais net vidutiniškai šeimai, pvz., kada matome vienus vai- kus išaugusius teigiam , kitus neigiam charakteri toje pa ioje aplin- mum , gl din i pa iame vaike. Taip pat nepasirengusiai šeimai gali b ti persiaura arba atsilikusi ir tod l neišnaudojanti vis aukl jimo gali- mybi , gl din i pa iame vaike. Taip pat nepasirengusiai šeimai gali gr sti išorinis pavojus, ypa tuo metu, kada vaikas nat raliai savo vidi- niu išsivystymu ir išoriniu gyvenimu pamažu vaduojasi iš siaur šeimos rib ir žengia vis platesn gyvenimo plot . Tada šeima, kuri pati nesi- orientuoja gyvenamojoj situacijoje ir jos neapvaldo, negali išnaudoti ir vis veiksmi , aukl jan iai veikian i vaik tolimesn je aplinkoje. To- kiais atsitikimais neretai vietoje kad šeimos aukl jim papildyt mo- kykla, draugai, organizacijos, — o tatai žmogui yra labai vertinga, — ky- la konfliktai tarp šeimos aukl jimo ir t kit institucij ; tas dažno- kai atneša žalos pa iam šeimos aukl jimui ir besiformuojan iam žmogaus charakteriui.

Materialistin s dvasios ir egoizmo takoje šeimai, kaip aukl jamajai institucijai, gresia pavojus d l ekonomini išskai iavim ir savo patogu- m dirbtiniu b du apribojimas vaik skai iaus. Šiandien vientur io vaiko aukl jimas sudaro problem , kuri vis kryp i pedagog rimtai svarsto- ma, nes tokiu b du šeiminiam aukl jimui atimama viena iš labai svar- bi aukl jimo situacij ir nustojama daug verting prog augan io žmo- gaus charakteriui pataisyti, papildyti, išsilyginti. Tokiais atvejais tenka šeimai ieškoti papildymo kitur, dirbtin j aplinkoj, ta iau kita aplinka niekad negali pavaduoti nat rališ šeimos, kur išmokstama nat raliu b - du susitarti, prisitaikinti, nugal ti savo egoizm , patarnauti ir pasiaukoti. Be to, didelio susir pinimo pedagogai rodo pasireiškian iu prigimties kerš- tu per gausioje vientur iui vaikui t v meil je, kuri, jei skiriama daugeliui

vaik , skatina j išsivystym ir apvaisina vis aukl jim , o skiriama vienam vaikui — pati suseraga hipertrofija ir, pasirinkdama aukl jimo priemones, neišlaiko pusiausvyros; d l to vaikas auga išlepus, užglostytas, be išbandyt ir užgr dint j g ; d l jo fizinis gerov s ir sveikatos užmirštam dvasin gerov , siela ir vyriausieji žmogaus gyvenimo tikslai.

Egoizme gl di ir dviej kart konfliktai — šaknys jaunosios kartos kovos su sen ja, nes egoizmas neleidžia surasti autoriteto esm s ir atiduoti visk kitiems, o sau nieko nepasilikti. ia randa dirvos ir vaik profesijos pasirinkimo tragedija, nes t vai kartais, nepaisydami vaiko palinkim , jo talento, d l egoistini sumetim (tarnaudami daugiau sau, negu vaikui) ver ia vaikus rinktis ne tas kurias reikia profesijas. Be abejo, d l to nuken ia žmogus, kuris negali savuosius, Dievo duotus, talentus išvystyti ir tokiu b du pasireikšti savo pilna asmenybe; šiuo atveju kenkiama ir profesiniam darbui, nes dažnai nem giamasis darbas sugriauna profesin etik .

Šeiminis aukl jimas, kaip ir kitas kuris, turi savo specifines vertybes, kurios geriausiai yra puosel jamos idealioje šeimos atmosferoje ir su kuriomis žmogus geriausiai susigyvena, augdamas šeimoje. Šeimos vertyb s nebranginamos ir jos žmogaus neveikia tada, kai atrofuojasi šeiminis jausmas. Tuo tarpu šis jausmas gali atrofuotis tada, kai vaikas neauga tikroje šeimoje. Tod l pedagogai ir yra nepaprastai susir pin šeiminiu aukl jimu,- nes to jausmo atrofavimasis atnešt žmonijos pagrindin s cel s, šeimos, išnykim .

IV

Pamin jus šeiminio aukl jimo svarb , b tinas jam s lygas ir gresian ius pavojus, be abejo, pirmoj eil j pravartu pažvelgti lietuvišk šeim t s lyg ir pavoj šviesoje. M s šeima, išgyvendama bendrus visoms tautoms laiko atneštus sunkumus, dar išgyvena ir savo specifinius tautinius sunkumus, kurie kyla iš staigaus tautos gyvenimo situacijos pakit jimo ir tr kum pasirengimo tinkamai jungti gyvenimo iškeltuosius reikalavimus savo pasaul ži r , susidaryti piln gyvenimo koncepcij ir tokiu b du teigiamai, tautai naudingai, išspr sti šeimos gyvenimo uždavinius.

Kalb dami apie lietuvišk šeim , daugiau remsim s „Dorinio aukl jimo lietuvi šeimoje“¹⁷ daviniais, kur yra panaudoti pasikalb jimai aukl jimo klausimais su 200 lietuvi motin iš vairi liet. visuomen s sluoksni . Min toj knygoj liet. visuomen padalinta 4 sluoksnius: ki-

¹⁷ O. Norušyt . Dorinis aukl jimas lietuvi šeimoje, „Naujosios Vaidilut s“ leid., Kaunas 1939.

ninku, darbinink , miesioni , šviesuoli . Be abejo, visose 4 šeimose randame apskritai bding lietuviškai šeimai žymi . Tai jau pasikeitusi materialini g rybi aplinka, taip pat pasikeit s t g rybi vertinimas, pasikeitusi ir socialin šeimos pad t is jau sp jo užd ti tam tikr visuomen s grupi šeimoms savo skirting antspaud , o tatau jau pasireiškia ir vaik aukl jime: suaug lio aukl jimo tiksl skyrimu, gyvenimo uždavini numatymu, taip pat konkreiose aukl jimo situacijose priemoni pasirinkimu ir t priemoni bei aukl jimo reikalavim motyvavimu. Šeimos pedagogin j veikloj, kur suaugusioji karta, pasinaudodama savo gyvenimo patyrimu, stengiasi apsaugoti savo jaunuolius nuo j pa i anks iau patirt j klaid ir vis to jaunuolio gyvenimo keli padaryti sklandesn , lygesn , pakilesn , — pamatome tos visuomen s grup s gyvenimo akirat , j paži r gyvenim ; pamatome t perspektyv , iš kurios jie ži ri gyvenim ; pagaliau pamatome, kokius uždavinius savo vaikams, — o tuo b du ir iš viso savo grup s šeimai, sau patiems, — skiria gyvenime atlikti. Priemoni parinkimas, j motyvavimas mums parodo vaiko sielos pažinim , nusimanym apie jo ne tik k no, bet ir dvasios evoliucij , o taip pat ir šeimos patyrim toje srityje, jos sugeb jim apvaldyti situacijas, kada jai tenka pritaikinti aktualiai situacijai vienoki ar kitoki priemon , turint galvoj tolimesn j aukl jimo tiksl , skirt jau tik suaugusiam žmogui galutinai realizuoti.

Šeimoje randame t vis aukl jam j moment kompleks , kuris turi jaunajai kartai takos, nepaisant kiek apie tai nusimano suaugusioji karta. Min jome, kad šeimoje tas kompleksas yra nuolatinio išsivystymo stadijoje; jis prasideda bej gio vaiko globojimu ir baigiasi suaugusio žmogaus saviaukla. Aukl jamoji veikla, viena iš pagrindini šeimos funkcij , iš aukl tojo pareikalauja tam tikro pozityvaus nusiteikimo ir pasirengimo.

Nagrindami lietuvi šeimos suaugusios kartos s moning aukl jam j tak jaunajai kartai ir pasiremdami pa i motin -t v parodymais, pasteb jome aukl jimo tiksl skyrim , gana glaudžiai susijus su šeimos medžiagine ir visuomenine aplinka, jos pad timi ir vairiais gyvenimo veiksniais, veikianiais j . Taip pat pasteb jome šeimose vartojamas aukl jimo priemones ir motyvus, glaudžiai susijusius su pasirenkamuoju aukl jimo tikslu.

Lietuviška darbinink šeima skiriasi nuo kininko šeimos ne tiek savo kult riniu lygmenimi, kiek materialin s egzistencijos netikrumu, darbo nepastovumu; jai daugiau gresia vairios gyvenimo ydos, nes jos gyvenamojoj aplinkoje yra pagund daug stipresni , negu kaimo aplinkoje, tuo tarpu šeimos, ryšiai daug laisvesni , ir tod l atrama šeimoje nejaujama taip tvirtai, kaip kininko šeimoje. Ir štai toje darbinink šeimoje

matome jau. skirting paži r savo vaik aukl jim tiek trokštam ver-tybi atžvilgiu, tiek aukl jimo priemoni pasirinkimu.

Jeigu kininkui r pi savo vaik geras sugyvenimas su žmon mis, neiškrypimas iš dorinio kelio, kur saisto religijos nuostatai, tai darbininkas daugiau link s yra gintis nuo jo egzistencijai gresian i pavoj , kuriuos jis mato girtuokliavime, lošime, lytiniame palaidume ir t.t. Jeigu kininkas, siekdamas aukl jimo tiksl , remia savo reikalavimus Dievo ir t v autoritetu, tai darbininkas ypa baido savo vaikus konkre iai pajuntama bausme ir juos baudžia.

Nors visuose Lietuvos miesto sluoksniuose (darbinink , mies ioni ir inteligent) ryškios yra pastangos užtikrinti ir sustiprinti savo materialines pozicijas, kas pasireiškia ir pasakytose trokštamosiose savo vaikams profesijose, ta iau atskirai matome jau ryškius skirtumus darbinink , mies ioni ir inteligent šeimose, kada materialin pozicija stebima tiksl visumoje. Tada matome, kad mies ioni šeima, trokšdama savo vaikams geresn s pozicijos, jau ia tuo b du real pagrind savo troškimams gyvendinti. ia dažniausiai randame tikslesn darbo pasidalinim ir darbo bendruomen , nes ia visa šeima stengiasi prisid ti prie bendro šeimos turto, ir tod l ia yra panašumo kininko šeim . Ta iau mies ioni šeima skiria savo jaunajai kartai kiek kitokesnius uždavinius, negu kininkas, tod l ji pati iš savo vaik reikalauja mažiau pagalbos ir daugiau stengiasi vaikus paruošti j busimajam gyvenimui, — leidžia mokslus, skirdami tam laik ir l šas. Tuo tarpu kininko vaikas paprastai rengiasi b ti kininku ir jau nuo pat vaikyst s jis trauktas šeimos darbus, kurie tarnauja t viškei išlaikyti ir turtui didinti. Be to, mies ioni šeima, jausdama savo atram materialin j srityj ir geriau žvelgdama miestinio gyvenimo reikalus, kitaip ži r pat gyvenim , — stengiasi j suprasti ir jam vairuoti savo vaikus parengti. ia vairesn s darosi ir aukl jimo priemon s, kuriomis stengiamasi išbandyti vairias psichines vaiko instancijas, panaudoti, kiek tai paj giama, aukl jim trokštamiems uždaviniams gyvendinti ir tikslams pasiekti.

Materialin s egzistencijos užtikrinimo pastangos labai ryškios yra ir inteligentuose, ta iau jos jau praaugusios gryn kov d l b vio. Tod l, nors ir neretai dar linkima vaikui uždarbio atžvilgiu tikresn s profesijos, dažnai profesija vis d lto esti ta, kuri laiduoja daugiau asmens laisvum , savarankiškum , kurios atlikimas, o d l to ir pelningumas, daugiau priklauso nuo paties asmens paj gumo ir pasirengimo. Ta iau neretas jau ir toks atsitikimas, kad profesij , uždarb nekrepiama d mesio, o daugiau galvojama apie grynai žmogišk sias charakterio ypatybes, taip pat apie saiking altruizm . Priemoni pasirinkimo atžvilgiu matome pastangas daugiau prisitaikyti prie vaiko išsivystymo, jo paj gumo, taip pat sudaryti palankesnes aukl jimo s lygas.— aplink .

Kalbant apie aukl jimo priemones, kurias pasirenka suaug lis, vadovaudamas vaikui ir palaipsniui siekdamas pasiskirto aukl jimo tikslo, pirmiausia iškyla pažinimo reikalas to individo, kur teks aukl ti ir atsid jus su meile ir pareigos jausmu, drauge su tuo pa iu aukl tiniu išgyventi visus sielos išsivystymo laikotarpius, prisiderinant prie aukl tinyj esan i galimum , tuos galimumus išnaudojant ir nuolat b nant tik vadovo rol je, — ne pa iam sau siekiant tikslo, bet norint vedam j prie jo privesti ir sudaryti tas s lygas, kad pagaliau vedamasis pažint t tiksl , su juo susigyvent , prad t branginti ir pats užsided s bandyt j pasiekti, nereikalaudamas jau suaugusiojo vadovo. Taigi, prisiderinant prie vaiko psichinio gyvenimo išsivystymo ir pob džio, šis suaugusiojo vadovavimas vaikui gali b ti griežtesnis, glaudesnis, tai v l kitais atvejais daugiau prielaidesnis, kada vaikas ne sakomas, bet tik sudaromos jam s lygos, numatomi b dai ir jie priartinami prie jo, kad pats, tasai vaikas, eit skirtuoju keliu ir pats siekt tikslo. Sielos gyvenimo didel s kriz s laikotarpiais suaug lis sudaro tas s lygas ir pats yra t ja asmenybe,

kuri vaikas atsiremia savo abejoni metu; vidaus neramum išvargintas, jis pasinaudoja suaugusioji draugo patarimais, paremtais gyvenimo ir jaunuolio sielos pažinimu; tokiu b du jaunuolis pagaliau nel žta tos kriz s prisl gtas, bet susiranda savo gyvenimo koncepcij ir keli , kuris pasižymi pusiausvyra. Kad šis suaugusiojo vadovavimas b t galimas, reikia, kaip min jome, vaiko sielos gyvenim , jo evoliucij s moningai pažinti, nes didelis pavojus gresia pedagoginei veiklai, jeigu mažu vaiku rimtai nesir pinama, jeigu jis apytikriai iki 3—5 met , kaip m s surinktoje medžiagoje matyti, vis dar laikomas „durneliu“, nieko neišmanan iu, ir ia tod l jam daug kas leistina, ir kai tas laikas, kada vaikas yra link s sekti suaugusiu ir- paklusti jo reikalavimams, n ra išnaudojamas geriems pro iams sudaryti.

Vaikui beaugant, auga ir t v statomi reikalavimai. Tada matome lygiagre iai augan ias, t v gausiai vartojamas, griežtas priemones, b tent, bausmes, o motyvuose — grasym gausum ne tik t v autoritetu pasiremiant, bet stengiantis ir baudžian io Dievo baim sukelti. Vaikui augant, netiesiogini priemoni viet užima bausm s, kurios nuolat auga ir savo virš n pasiekia kritinguoju vaikui laikotarpiu — prieš pubertet . Taigi, atrodo, kad motina, pajutusi vaik esant savarankiškai veikian iu subjektu, pajutusi reikal tur ti gilesn s jam takos, griebiasi t priemoni , kurios jai atrodo pakankamai sp dingos ir kurias suaug s, b damas daug patogesn je pozicijoje negu vaikas, paj gia vykdyti. Prieš pubertet t v autoritetin s priemon s ir- bausm s neretai iššaukia traging konflikt . M s turimoj medžiagoj matome vaikus, b gan ius išnam , taip pat motinas, sunkiai išgyvenan ias š laikotarp — kada „vaikas jau neklauso“, bet dar yra nesuaug s. Šiuo atžvilgiu ypa skundžiasi

kininkas ir darbininkas. Mūsų protokoluose randame pavyzdžius, kur darbininkas ir kininkas prisipažsta savo beįgiskumui, nes mušimas po mušimo nieko nepadedas, o vaikas „negi užmuši“; kitos vėliau aiškiai sakosi nežinančio keldaryti, nes vaikas savo darbus, bėgus iš namų ir t.t.

Taip kalba motinos, išgyvendamos su vaikais tam laikotarpį, kada pabunda vaiko asmenybė, kada jo siela išgyvena savotišką krizę ir pati ieško apsisprendimo būdų, kada pasireiškia savarankiškos gyvenimo koncepcijos bandymai, o motina, nenusivokdama apie vaiko sielos padėtį, nori dar pavartoti dresros priemones, bausmę, ir tokiu būdu palaikyti tarp vaiko ir savęs autoritetinius, tikriau sakant — baimės santykius, kad vaikas neišslyst iš jos rankos. Tuo tarpu pirmieji vaiko gyvenimo metai, kada dresros priemonės galėtų būti sėkmingiau panaudojamos pastoviams prociams sudaryti, nėra išnaudojami pedagoginiu atžvilgiu.

Šis konfliktas mažiau pasitaiko miesionėse šeimose, nes jos vis dėlto, mūsų turimais medžiagais, daugiau skiria reikšmingas pamokymui ir turi daugiau laiko ir noro domėtis vaiko sielos išgyvenimais, kai tuo tarpu kininkas ir darbininkas mini neturinčio laiko vaikams mokytis ir todėl mušantis: tai es daug greičiau sekas atlikti, ir greičiau paklauso. Be to, reikia pastebėti, kad kininkas kartais ir reikalavo nejuokais: kad daug vaikams pasakosi. Pasakai, ir turi klausyti, o neklausys, — tai tam diržas.

kininkas ir darbininkas vartojama bausmė atlieka sakymo vykdymo, laidavimo ir atbaidymo funkcijas, o miesionys ir inteligentai, šalia minties, ieško jau kitokių bausmės rėšis ir daugiau kreipia dėmesio vaikų skatinančiąją pusę, kuri yra mūsų turimojoje medžiagoje pasireiškia kurio nors vaikų noro atmetimu ar atpildu už padarytą gerą darbą. Šia matome, tiesa, naują veikimo formą ieškojimo, bet kurios vis dėlto su vaiko galiomis neturi vidinio ryšio ir yra tik kitokios rėšies malonumo ar nemalonumo suteikimas. Jų veikimas taip pat yra laikinis, kaip turimojoje medžiagoje matyti, kada motina vaiko pažadą pasitaisyti, būtinai geresniu išgauna žadimą nupirkti foto aparatą, pažiūras, leisti kiną, žadimą užmokėti pinigais (po 10 centų) už paklausymą ir t.t. Tokiu būdu motina palaiko kurį laiką vaiko tam tikros krypties pastangas, tačiau tos pačios motinos skundžiasi šia priemone nepakankamumu ilgėsimiam laikui, nes vaikas vėliau viską užmiršta, o be to, kartais ir sako: tai neduosi man 10 centų, o kai bus gera, tai vėliau duosi.

Taigi, ir šia pastebime sudarančias vaikui laikinio afekto priemones, kurios stengia tam tikrą laiką paveikti vaiko pastangas, bet ne dėl pačios vertybės, o dėl pašalinio daikto, dėl malonumo.

Vadinasi, tai nėra toji bausmės rėšis, kuri kreiptasi pat vaikas, jame glėdinus galimumus, jo valią ir iššauktą gailėst dėl blogo, žadinti pasiryžimą veikti dėl paties gerio, kuris turi nenykstantos vertės

ir kuriuo susižav jus surandama aukl jime skatinan ioji j ga, einanti iš paties g rio.

M s turimojoj medžiagoj atrodo, kad lieka neišnaudoti, kaip aukl jimo priemon s, pavyzdys ir pamokymas. Pastarojo maža yra kininkuose ir darbininkuose, nes teisinamasi laiko stoka vaikams daug pasakoti, — daugiausia jo yra inteligentuose. Ta iau, jeigu kininkai ir darbininkai reikalauja iš vaiko veiksmo be pagrindimo, be paaiškinimo: pasakiau ir, baigta — reikia klausyti, — tai inteligent pamokyme pastebime kit tr kum , b tent, su pamokymu kartu neina konkretus veiksmas; teoretinis pamokymas dažnai neturi progos b ti konkre iai pritaikintas. Pasigendame aukl jimo priemon se ir t v pedagogin s asmenyb s pavyzdžio, kur šeiminiame aukl jime laikome viena iš svarbiausi . Tiesa, randame nusiskundim d l blogo šeimos sugyvenimo pavyzdžio: nieko iš m s vaik gero nebus. — Kod l? — D l to, kad jie nieko gero nemato, nei negirdi, — ta iau, kad pavyzdys b t s moningai pozityviai panaudojamas aukl jimui, m s medžiagoj labai retai pasitaiko.

Kalbant apie aukl jimo priemones, mums be abejo r pi sužinoti, kas tas priemones vairuoja — kokios vertyb s ypa branginamos ir kiek jos turi skatinan ios ir nurodan ios galios aukl jime.

-Vertybi sritis yra toji vieta, kur suaugusioji karta susitinka su jauna ja, kur pasireiškia abiej kart susižav jimas ir tik jimas t vertybi tikrumu ir kur parodomos abiej kart pastangos, stengiantis tas branginamas vertybes realizuoti savo gyvenime.

Giliausias ryšys t v ir vaik pasireiškia „tik jimo kontakte“, sako A. Heinenas¹⁸, t. y. srityj t vertybi , kurios saisto ir prasmina vis žmogaus gyvenim . Suaug s apvaldo tas vertybi sritis, jis pagal savo pasaul ži r paž sta j tarpusav santyk , j vertingumo laipsn , jis yra pasiryž s ir savo gyvenimo p din vesti t pasaul . Ši sritis susieta su paiais centriniais žmogaus sielos išgyvenimais, ji nustato žmogaus prot , jausmus ir vali , skatina juos ta ar kita kryptimi veikti. Ne manomas joks aukl jimas be aukl jimo tikslo, nes joku b du negalima uždegti, sužav ti kitus tuo, kuo pats netiki. Tod l ir aukl jimo vertybi srityj negalimas joks tikras aukl jimas toms vertyb ms siekti ir joms prisitaikyti, jeigu pats aukl tojas netiki t vertybi sri i realiu pritaikomumu. Relingingo žmogaus neišaukl s tas, kuriam religinis gyvenimas, jo tiesos, n ra tikroji tikrov , o tik iliuzija, arba vienas iš šalutini gyvenimo apraišk , — jeigu jis pats negyvens tuo gyvenimu.

Šioj srityj, — pastovi , branginam gyvenimo vertybi srityj, — ši dien pasaulis išgyvena didel kriz , išgyvena j ir m s tauta, jau veikiamą to bendrojo, viso pasaulio, pasaul ži rinio išgyvenimo. Bet

¹⁸ Anton Heinen, Familienpädagogik. Handbuch der Erziehungswissenschaft Teil III. Band I. 1934.

m s tauta dar ir savaip j giliai išgyvena d l pasikeitusi gyvenimo s lyg ; tatai ypa . tenka smarkiai išgyventi m s visuomen s tai daliai, kuriai teko išeiti iš prastin s kaimo aplinkos, atsisakyti jos pasaul vaizdžio, drauge ir gyvenimoži ros; o jeigu ir neatsisakyti, tai, visa tatai pasilaikant, nesusiorientuoti naujose gyvenimo situacijose.

Vertybi atžvilgiu aišk veid parodo mums kininko šeima. kinink , kuri savo vaikus stengiasi išaukl ti taip, kad jie organiškai susijungt su esama santvarka, su prasta aplinka, o iškrypim iš prast gyvenam j kininko v ži laiko nenormalumu, — stengiasi vaikus supažindinti su esamais paproiais, tradicija; iš to kyl reikalavimai ir tiems reikalavimams nusilenkimas atrodo jai paiai b tinas ir savaime suprantamas, nes „taip visi daro; taip visi geri žmon s gyvena“; ji taip pat ir iš vaiko reikalauja to b tino nusilenkimo, prisitaikymo, — o vaiko pasipriešinimas sukelia šeimoje konfliktus. Taiau visam jos gyvenimui ir vertybi orumui pagrindin s reikšm s turi religija. Religija apsprendžia kinink s vis gyvenim , ji vertina j pagal religijos nuostatus etin je srityj. Religija suaugusi su kinink s visu gyvenimu; ji tiki religinio gyvenimo realumu; tuo paremti ir jos sakomieji vaikui motyvai, ir ji turi tokos jos pasirenkamoms priemon ms. Paklausta, ar jai vis tiek b t , jeigu vaikas b t netikintis, kinink atsako: „Kas tada iš žmogaus b t , jis b t gyvulyš, — kitu atveju, — geriau tegul neaugt , jeigu jau toks b t “. Iš pastarojo pasakymo matome heroišk pasiryžim paaukoti geriau vaiko gyvyb , negu principus, prasminan ius gyvenim . Tuo tarpu inteligent motina, kalb dama apie religin aukl jim , sako:- „žinoma, tai labai gera, kol vaikas mažas, o paskui, kai paaugs, jis pats pasirinks, kas jam geriau“. Tai jau yra drungna nuotaika pagrindini gyvenimo princip atžvilgiu, t princip , d l kuri kinink pasirengusi net vaiko gyvenim aukoti. Kitas pavyzdys, kada inteligent , paklausta, ar jai vis tiek, jei vaikas b t tikintis ar netikintis, atsako: „Tikintis, nes tada daug lengviau daug k gyvenime pakelti. Taiau konfesija nesvarbu“. ia v l matome tam tikr praktišk motyv , bet apibendrint — abstrakt , kuriam jau nesvarbi yra t princip tokia, o ne kitokia, dorin taka gyvenimui. Pasaul ži rin abstrakcija, religijos princip nesilaikymas gyvenime, religija sau, o gyvenimas sau, — tatai yra charakteringas m s amžiaus š kis, — ryškiai pasireiškia ir m s inteligent šeimoje. Be abejo, šio teigimo nebendrinsime ir netaikysime visoms inteligent šeimoms, taiau reikia pažym ti, kad stebint m s vidutin šeim , jis ryškiai pastebimas, nes gyvenimo s lygos, j staigus kai kuriais atvejais pasikeitimas, atneš g rybi perkainojimo srityj dideli atmain , ir tas nepaliko be tokos vertybi sri iai.

Kadangi religin s tiesos neb ra tie principai, d l kuri reik t paaukoti savo ir vaiko gyvyb , tai matome, kad ir konkre iame aukl jime

motyvai nesemiami iš t vertybi sri i . Kada kinink aukl jimo motyvuose randame 34,6% pamin t iš religin s srities, tai inteligentai j mini tik 18,8°/o. Vietoj to matome augan ias kitas vertybi sritis, kurios remiasi daugiau nat raline t v meile ar kitais prigimtais nuostatais. Taigi, matome iš vienos pus s vertybi sri i vair jim , ta iau matome ir j nuk lim iš antgamtinio gamtin pasaul , kuris kai kuriais atžvilgiais ir tam tikrame amžiuje vaikui yra artimesnis, ta iau kuris iš žmogaus gyvenimo atima pakilum ir nesukelia nusiteikimo savo gyvenim tvarkyti, nuolat turint prieš akis pa ius tolimuosius gyvenimo tikslus, ir pagal kylan ius iš t tiksl principus. Taip pat pastebime, kad žmogus jau neretai pats darosi dorinio gyvenimo mastas, nes remiamasi žmogiškumu aukl jime: „Tai ne žmogiška. — Tau g da, kad tu žmogus, ir taip darai“. Kad šis mastas labai slidus ir gali b ti labai netikras, aukl jime nepastovus — rodin ti, tur b t, nereikia, prisimenant, kaip vairiai šian dien yra žmogiškumas suprantamas.

Kada neturima taip branginam vertybi , d l kuri aukojamas visas gyvenimas, tai aukl jimas nuken ia vienu ypa svarbiu atžvilgiu, b - tent, konkretumo stoka. Vaikas dažnai to, kas jam pasakojama ir kuo net jo susižav jimas sukeliamas, negauna progos konkre iai vykdyti. Štai pavyzd lis tam pailiustruoti: miesto vaikas yra daug gird j s apie gerus vaikus, kurie kitiems, ypa seniems, šiuo ar tuo padeda. Kada kart , eidamas vaik daržel su motina, pamato Senut , nešan i malkas, jis kvie ia motin eiti jai pad ti. Motina bando vaik vairiai atkalb ti nuo jo pareikšto noro. Pa ios motinos žodžiais — visa laim , kad senut pasuko kita kryptimi, tod l situacija buvo išgelb ta, nes „perv lu b t daržel“. Ta iau vaikas nenusileidžia ir kamantin ja motin , ar j b t tikrai senutei pad jusi. Motinai atsakius teigiamai, vaikas sako: tai tu gera, jeigu b tum pad jusi. Ta iau motina sakosi ir pati nežinanti, kaip b t reik j išsisukti iš tos pad ties, jei viskas b t kitaip pakryp ; jai taip pat ne visai aišku, ar vaikas ja patik jo, nes jis ži r j s j vis d lto smalsiai ir atrod s abejoj s.

Tuo tarpu kininko vaikas konkre iau pajuto levo veiks m , kada jie važiuodami pasivijo neturting p s i einant žmog miestel ir pakviet j vežim s sti.

Taip pat gausu yra atsitikim , kada motina d l siauros egoistin s vaiko k no meil s nesugeba išlaikyti pusiausvyros tarp k no ir dvasin s sveikatos; kultyvuodama vien iš j , neretai nuskriaudžia kita ir padaro vaikui net didel s žalos.

D l to kaip tik ir kyla v l reikalas paliesti tam tikr netikrum , abejones vertybi srityj ir su jomis susijusi priemoni pasirinkim bei to pasirinkimo motyvus. Netikrumas, abejon s aukl jimo srityj yra didžiausi aukl tinio ir aukl jimo priešai. Tatai, šalia kit , yra tos prie-

žastys, kurios neleidžia šeimai rasti tinkamo santykio tarp autoriteto, — o tuo būdu ir paklusnumo, — bei pedagoginį laisvumą. Be abejojant, ypač veikia taip pat toji vertybių sistema, kuri nustato šios ir šies santykius tarp vaiko ir tėvų. Dekalogo 4 sakymas nurodo aiškų santykį. Kininko šeima stengiasi šį santykį išlaikyti kad ir primityviausiomis formomis, kartais net per didelį griežtumą, tėvo despotiškumą. Intelligenti šeima, gal pamokyta nemalonaus patyrimo (pati augusi toje griežtumo atmosferoje) ir drauge moderni pedagoginė idėja, prisisunkusi natūralizmo dvasios, takoje, taip pat gyvenamąjį laikotarpį daromai religijai priekaištų takoje, o kartu ir pati netikėtai religini nuostatų ir skelbiamąjį tiesų tikrumą, labai dažnai yra dezorientuota pedagogini priemonių pasirinkimo atžvilgiu; vaiko ir tėvų santykiuose nerastojama pastovaus nuolatinio tikrumo, nes stokoja vertybių nuolatinio, pastovaus gyvenimiško santykio.

Darbininkų šeimos tiksluose matome apskritai defenzyvią nusiteikimą ir daromas pastangas šituo būdu užsitikrinti sau egzistencijos minimumą, o religiniai tikslai ir ypač sumažinti.

Tačiau turimoj medžiagoj matome, kad darbininkai nerastojant religiški — tik jie išgyvena keistą padėtį. Vaikystėje sigytasis pasaulis vaizduojamas ir gyvenamas neranda pateisinimo miesto gyvenime. Taip pat ir pasaulis, kuriame buvo susijusi su visu gyvenimu (ypač buvo prasta vienoje gyvenimo apraiškose matyti pasireiškę Dievo valios), mieste pradeda sugniužti, nes jame jau negalima pamatyti to kaime pažįstamąjį natūralų Dievo valios pasireiškimą; ypač, mieste, visos žmogaus jėgos turi būti temptos, norint išvengti sudužimo, ypač taip pat kasdien matomas perkainojimas grynai ir vertybių. Bet pats pats nepajęgiant priderinti savo pasaulį prie gyvenimo, ar to pasaulį performuoti — senasis, paveldėtasis, grynai dar saugomas, bet jau motina jau ypač nepakankamumą savo jauniosios kartos atžvilgiu. Todėl jos motyvuose matome iš religinės sistemos gimusius ypač tuos motyvus, kurie sukelia baimę: grąsoma baudžiantiu Dievu, kurio bausmę galime užsitraukti savo elgesiu, o antru atžvilgiu — desperatišką padėtį rodo ir vairių bausmių krovimas vaikui, kad taktiškai jau iama bent tuo laiku, kol vaikas dar motinos globoje. Darbininkų, kalbama apie religijos svarbą žmogui, motyvuojama: tada jam (be religijos) viskas galima, vadinas, ir religija darbininkei turi tos prasmės, kad ji uždraustų žmogui nedorai elgtis — taigi, daugiau defenzyvią prasmę.

Išsumintąjį šeimyninio auklėjimo momentą, iš vairių faktų aiškėja, kad šiandieninė mūsų šeima daugeliu atžvilgių dėl vairių priežasčių nepajęgia pilnai atlikti savo auklėjamąsias pareigas, o dėl to gali skaudžiai nukristi tauta, valstybė ir pats atskiras žmogus, kurį šeima gali neparengti vairiems gyvenimo uždaviniams ir taip pat jo paties šeimyniam

gyvenimui, kuriam, kaip tam tikrai kultūros vertybei, žmogus turi būti taip pat išauklėtas, pasirengęs.

V

Kadangi šeimai savo auklėjimą funkcijai atlikti būtinos yra kai kurios sąlygos, o tuo tarpu mūsų dienomis, labiau negu kitais laikais, šeima tampa palanki sąlygų prastinga, be to, kadangi mūsų dienomis šeima dėl vairių ekonominių ir pasauliškai ros dalykų atvirai pastatyta prieš vairius pavojus, pražtingus šeimos esmei ir atliekamiems žmonijai uždaviniams, todėl pastebime vairiuose pasaulio kraštuose pastangas vairiais būdais padėti šeimai apskritai ir ypač jos auklėjimo darbe. Šios pastangos labai ryškiai pasireiškia trimis būdais:

1) šeimos pedagogikos klausimai yra uoliai nagrinėjami normatyvinėmis, sisteminėmis socialinėmis pedagogikomis; 2) konkrečios šeimos situacija, jos pastabos, tyrinėjimai ir ieškomi būdai tai šeimai padėti, kiek tatau leidžia esamoji aplinka ir kitos sąlygos; 3) reikia paminėti ir praktines pastangas žodžiu, raštu bei konkrečiu darbu sužadinti, išjudinti šeimos pedagogines jėgas ir pakreipti jas tinkama linkme. Pastaruoju atžvilgiu vairiuose kraštuose ypač daug dirba vairios organizacijos: moterų organizacijos rėpinasi motinų parengimu, o tautos stengiasi veikti vairūs profesiniai ir luominiai susibūrimai, taip pat suaugusiųjų švietimo staigos, kursai, liaudies universitetai. Čia reikia paminėti ir mūsų laikais kurtą staigą — socialines mokyklas, kurios ieško būdų mūsų socialinio gyvenimo žaizdoms gydyti ir rengia vairioms socialinio gyvenimo sritims, taip pat socialinei pedagogikai, specialistus — socialinius talkininkus. Ši socialiniai talkininkų uždavinys yra padėti šeimai atsistoti tvirtomis kojomis; jie ypač didelį darbą dirva miestuose tarp darbininkų. Šiai pastangai šiai pritaria ir jas vertina valstybės vadai, todėl socialinė talkininkų moterų laikomos valstybės tarnautojomis.

Tiek organizacijos, tiek specialinės mokyklos ypatingai savo dėmesį kreipia žmonių pasirengimui šeiminiam gyvenimui ir auklėjimo uždaviniams, nes šeimoje, kurioje trūksta to pasirengimo, augantiems žmonėms dažniausiai ir gresia didžiausias pavojus. Ir Pijus XI savo enciklike apie krikščionišką jaunuomenės auklėjimą pastebėtu keistu santykiu tarp stropaus ir ilgo pasirengimo viešosioms pareigoms ar laisvosioms profesijoms ir visiškai nepasirengimo, ar labai menko, vaikų auklėjimo pareigai.

A. Heinenas pasirengimui šeiminiam gyvenimui laiko pirmąją eilę žinias ugdymą, nes šeima yra „kultūros vertybė, kuri gali tik tas realizuoti, kuris jai atsideda su kūnu ir siela, su kūnu ir krauju“¹⁹. To paties

¹⁹ A. Meinen, Familienpädagogik, Handbuch der Erziehungswissenschaft, III dalis, I tomas, 1 psl. 1934.

A. Heineno žodžiais kalbant, vis žini suteikimas. — švietimas ir sugebėjimų lavinimas, — turi prasmę tiek, kiek jis prisideda prie minėtų žinių ugdymo.

Tv santykiuose su vaikais šis žinys pasireiškia J. Schroteleris²⁰ mato jau minėtose trijuose momentuose, kada tėvai savo vieningu gyvenimu ir sitikimu yra tikros pedagoginės asmenybės, kada jie savi-aukliai vadovauja nuolatinis pasiaukojimas, savęs išsižadėjimas ir kada tėvas vaikui yra tikro vyriškumo, o motina tikro moteriškumo idealas. Jeigu šie pagrindiniai reikalavimai nebūtų vykdyti, jeigu šis viso dalyko branduolys nebūtų sveikas, J. Schroteleris laiko beprasmiu visokį švietimą.

Šioje žinios ugdymo srityje pati šeima gali daugiausia padaryti, nes ją pasireiškia tie protu nesuvokiami, žodžiais nenusakomi, bet gyvai pajaujami tėvų auklėjamosios takos reiškiniai, kada visas šeimos gyvenimas yra prisisunkęs šventumo, apvainikuotas meile ir verčia tave autokotis vaikui gerovei, ir tai sudaro auklėjimo autoriteto pagrindą. Šitas šeimos šventumo, jos prigimto ir mistiškojo ryšio, šeimos uždavinio, ne tik supratimas, bet ir gyvas, konkretus pajautimas, aktyvus valios linkimas jį vykdyti geriausiai gali būti ugdomas pačioje šeimoje, kur tėvai ir vaikai susiję natūralios ir antgamtinės meilės saitais, kur, be to, veiksmu parodoma tai, ką Försteris nusako kaip būtina šeimos nariams nusietaikimui: „Mes nesame tie, kad būtumėm suprasti, bet kad suprastume“²¹. Šeimoje kasdien yra progos konkrečiam valios veiksmui pasireiškimui, kasdien žmogus yra skatinamas skatinamas konkrečiai atlikti tai, ką jo širdis pajautė, protas suvokė.

Šeimoniai, visada jai padėjo ir padeda auklėjimo darbe Bažnyčia. Minėtojoje apie krikščionišką auklėjimą enciklikoje Pijus XI, prisiminęs šv. Povilo nesidrovijimą tamsiems duoti net praktišką patarimą apie vaikų auklėjimą, pavyzdžiu rodydamas Antoniano auksiną apie krikščionišką vaikų auklėjimą traktatą, kuris buvo viešai skaitomas bažnyčiose tamsiems, ragina dvasininkus griebtis vairių priemonių, parengiant tamsius auklėjimo pareigoms ne tik teoretiškai apskritai, „bet labiausiai praktiškai ir sakmiai...“²².

Laikydami mokyklos uždaviniu parengti jaunuolius gyvenimui, negalime nė mokyklos išskirti iš šeimyninės pareigos parengimo institucijai. Šeimos auklėjimas turėtų būti papildomas pradinis, vidurinis, profesinis ir dar specialinis mokyklai. Kadangi pastarosios savo uždaviniu lai-

²⁰ J. Schröteler, Die erzieherische Lage der Zeit u. die Aufgabe der Familie, 128 psl.

²¹ Fr. W. Foerster, Lebensführung, 166.

²² Pijaus XI enciklika apie krikščionišką jaunuomenės auklėjimą, 23 psl., Kaunas 1930."

ko parengti busimuosius t vus ir motinas j pareigoms, tai jos stengiasi sistemingai perteikti teoretines ir praktines žinias, lie ian ias nam k , vaik ir ligoni prieži r bei slaugym , nam dvasios ugdym , sielos pažinimo, pedagogikos, meno ir pasaul ži ros mokslus.

Derinantis prie Lietuvos gyvenimo reikal ir prie m s mokykl sistemos, tenka pasigesti tolimesniojo ir artimesniojo šeimynin ms pareigoms parengimo.

Mokykla, bendradarbiaudama su šeima, gali pastarajai pad ti, gilindama ir stiprindama savo aukl tini šeiminius išgyvenimus, atkreipdama d mes aukl jim t ypatybi , kurios ypa reikalingos yra šeiminiam gyvenimui. Vidurinė mokykla, kreipdama d mesio ugdym t ypatybi , kurios ypa turi reikšm s šeimos gyvenimui ir jos pareig atlikimui, tur t dar savo programoje tur ti pakankam valand skai i nam kiui ir pedagogikai, kas suteikt jaunuoliams pakankamai žini apie šeimos uždavinius, t uždavini svarb žmonijos bei tautos gyvenimui, taip pat apie b dus, kaip tie uždaviniai lengviausia vykdyti. Be teoretinių žini , jaunuoliai tur t tur ti progos susipažinti su praktišku pedagogini d sni vykdymu. Šis parengimas šeimos uždaviniams b tinas tiek mergaitei, tiek berniukui. Šeima gyvena dviej žmoni tarpusavy s veika, tam gyvenimui jie abudu turi b ti ir parengti. Jeigu mergait rengiama motiniškumui, kuris tur s k nyti šeimini šilum ir g r , kuris tur s b ti gyvas švelnios globos, subtilaus vis k no bei sielos reikal suprat jas, ir šeimos nam kult ros centrinis k r jas, tai berniukas turi b ti parengiamas t viškumui, kuris atstovaus aukl jimo tvirtumui ir pastovumui, jaus pareigingum ir šeimos gyvenimo gerov s atsakomyb bei saugum , ir kuris, pažindamas pasaul ir laiko reikalavimus, sugeb s su savo šeima prie j prisiderinti ir nesugniužti. Žinoma, tas parengimas neapsiriboja vien supažindinimu su pedagogika: aukl jimui reikia dar tinkam s lyg , aplinkos. Jaunas žmogus turi b ti parengiamas, jame turi b ti išugdytos ypatyb s, kurios galint j suprasti ir sudaryti savo šeimai tinkamas gyvenimo s lygas ir reikiam aplink .

T pat galima b t pasakyti ir apie profesines mokyklas, nes žmogus, šalia pasirengimo viešajai profesijai, turi b ti pasireng s ir šeiminiam gyvenimui bei jo uždavini atlikimui.

Specialin s mokyklos, kurios savo uždaviniu laiko parengti jaunuolius kuriems nors specialiams uždaviniams, bet kai tie uždaviniai vis d lto n ra griežtai išskirti iš šeimos gyvenimo akira io, tur t taip pat surasti si lus, siejan ius su šeimini pareig atlikimu, nekaltant apie tas specialines mokyklas, kuri uždavinys yra susij s jau tiesiog su parengimu šeiminiams uždaviniams atlikti. Šiuo atveju tepamin sime m s krašto žem s kio mokyklas, kurios rengia žmones racionalizuotam lauk kiui apdirbti ir nam kiui tvarkyti. Be abejo, ši sritis artimai susijusi

su šeimos gyvenimu, vadinasi, žmonės rengiami šeimos kiui tvarkyti, ir mokyklose yra daug laiko skiriama praktikai. Tiesa, šiose mokyklose dėstoma ir pedagogika, tačiau jos valand skaičius santykiškai mažesnis su šio mokslo dalykais nei pakankamas. Be to, Lietuvoje, turėdami, neturint tokios mokyklos, kur būtų atliekama vaikų priežiūra ir auklėjimo praktika, kai tuo tarpu tose mokyklose kitų dalykų praktikos labai gausu. Taigi, šiose specialiose mokyklose, kurios, rodos, daugiausia rengia žmones šeiminiams pareigoms, matome vienašališką pareigų vertinimą ir pusiausvyros trūkumą.

Suaugusiųjų švietimas vairiuose kursuose, žemės ūkio klasėse, liaudies universitetuose ir atskiriomis paskaitomis visą gyvą platesnę reikšmę ir yra gali patarnauti: jie gali būti supažindinami tiek su šeimos auklėjimo reikšme ir uždaviniais ir tiek uždaviniai atlikimo būdais. Atskirais aktualiais auklėjimo klausimais patarti steigiami yra auklėjimo patarimo kabinetai. Bet nepamirština, kad kursuose, paskaitose gytosios žinios, visi auklėjimo klausimai patarimai tiek teatneša naudą, kiek tiek bus pagygas ne tik suprasti, bet ir vykdyti tuos patarimus, ištesėti pasiryžimus. Kiekviena šeima išgyvena dar ir savo individualias situacijas, kur reikia ir individualaus patarimo bei pagalbos, gal ir kontrolės, taip pat vykdamas paskatinimo „receptus“. Taigi, šiais atvejais reikia žmogaus, kuris pažintų šeimos individualinį gyvenimą, žinotų jos gyvenimo sąlygas, numatytų įveikiančius veiksmus ir būtų apsišarvavęs tiek žiniomis, kad sugebėtų orientuotis aktualiose situacijose ir parinkti reikiamas priemones. Tokius šeimos pagalbininkus, savo srities profesionalus, rengia jau minėtosios socialinės mokyklos.

Tos mokyklos taip pat nevengia paruoštą besirengiančių šeimos gyvenimui žmones arba vairaus turinio laikiniuose kursuose, arba nuolatiniame švietimo ir auklėjimo staigose.

Šios ir šios staigos, — socialinės mokyklos, — pasigendame Lietuvoje ir kitu atžvilgiu, bent, kada kalbama apie tėvų švietimo ir parengimo, apie teikiamos šeimai paramos metodus. Ne paslaptis yra, kad savaime nekalti, o kartais ir gana geri dalykai, nevykusiai pavartojami, šeimai gali būti nenaudingi, arba net žalingi; tačiau kaip pavyzdį galima būtų tik paminėti viešą šeimos šelpimą, valgydinimo punktų steigimą, varginamoms šeimoms arba atskiriems šeimoms nariams kiti rengimai prieglaudose, ar kitose vietose, — ne namie. Be abejojimo, dažnai tokie iškilni rengimai yra geriau žadinami, bet taip pat yra visai tikra, kad tinkamu metodu ir pasirengusi tam darbui žmonės stoka tiek geriau rezultatų kartais paverčia abejotinos reikšmės. Dėl tos pačios priežasties neretai abejojama ir vaikišvenimis, kursai bei kitoki šeimos gyvenimui ir auklėjimo uždaviniams parengti staigų naudingumu.

Drauge su A. Heinenu dar kartą prisimename, kad visos šios organi-

zavimo priemonės tiek teturi reikšmę, kiek jos patarnauja žmoniai ir ži- nei ugdyti.

Be to, šeiminė pedagogika susisieloj žmonių su nurodo ir pavojus, atsirandančius parengiant tuos auklėjimąjam darbui, supažindinant juos su vaiko sielos evoliucija ir su auklėjimosiomis priemonėmis. J. Schrö- teleris pastebi, kad nieko nebūtinai klaidingesnio ir pražūtingesnio, kaip ban- dymai sudaryti šeimos pedagogiką gausumu teoretinių ir sisteminių pa- mokymų, nes prigimtoje šeimoje esantys tieki, kad jas tik reiki suak- tyvinti; tai esant svarbiau, negu visi tieki supažindinimai su visais meto- dais, nes pirmasis dalykas yra pagrindinis. „Negalima pakankamai aiš- kiai pabrėžti, — sako jis, — kaip svarbu yra tieki auklėjimo „instinkto tikrum“ ir „naivum“ palaikyti ir skatinti“²³. Tieki auklėjamosios darbas turėtų išlaikyti pedagogikos „meniškumo“ esminę bruožą.

Teoretiniai pamokymai turi tieki sugebėjimą skatinti, — tieki jie tieki pateisinami pagal Schrötelerą. Jis visiškai neigia tas priemones, ku- rios grįstos šia tieki tvirtybe, net žmonių stebinančiai.

Taičiau reikia pastebėti, kad šiandien šiuo atžvilgiu yra labai lengva suklysti, nes lengva tieki pavojų nepastebėti, kada mus ir pedagogikoj nuolat veikia intelektualinis terorizuojantis racionalizmas, o tuo tarpu pri- trūkstama gyvenimo organiškų ryšių pajautimo.

Pabrėždamas tuos pačius pavojus, A. Heinenas kalba, kad motinai nesvarbu yra psichologinis studijos, bet ji turi nusivokti apie vai- ko dvasios gyvenimą; jos dvasios turi būti pažadintas pamatyti, pažinti vaiką; jos valia ir protas turi būti pajudintas surasti būdus tieki savo vaiko auklėjimoje. Remdamasis savo patyrimu, A. Heinenas kalba apie esant ir busiant motinų tieki švietimo metodus. Jis pataria bendruomeninį darbą, darbo ratelius, bet be statutų, be paragrafų, nes tai pražudo gy- venimą, ir siūlo gyvenimišką aktyvų darbo ratelį, kur žmogus ateina jausdamas norą ir reikalą, niekieno iš šalies neveriamas. Tokie rate- liai gali būti miesteliuose, kaimuose, prie vaikų darželių, prie mokyklų vadovaujami kunigo, mokytojo ar patyrusios motinos.

Didelį darbą šeimos jėgų pažadinimo ir paramos suteikimo auklėjimo srityje atlieka vairios organizacijos. Jos gali jungti vien tieki pačius tuos, susidomėjusius šeimos gyvenamais reikalais, šeiminių auklėjimo, arba gali būti atžvilgiu ir vairios, bet jieki uždavinys — padėti šeimai, vykdančiai savo misiją. Abiejų rėšias gausias organizacijas mes randame vairiuose kraštuose, taip pat yra šios rėšias tarptautiniai s- jungiai.

Min tos organizacijos stengiasi savo uždavinį atlikti, rengdamos vai- rius kursus, organizuodamos darbo ratelius, parpindamos tinkamos lite-

²³ Josef Schröteler, S. J., Die erzieherische Lage der Zeit und die Aufgabe der Familie, 129 psl.

rat ros, steigdamos socialines ir kitokias šeimai naudingas mokyklas, steigdamos taip pat sveikatos ir aukl jimo patarimo staigas, sudarydamos vieš j , šeimai nauding , nuomon , darydamos takos vairi r ši pramogoms (pasilinksminimams, kinams ir t. t.), propaguodamos daili j literat r ir meno k rinius, galin ius tur ti teigiamos takos žmoni dorovei, šeimos moralei. Pvz., tarptautin kataliki moter s junga²⁴, šalia kit komisij , tur dama ir komisij šeimos klausimams nagrin ti, dešimtajame savo kongrese 1939 mt. kalba apie moters pareigas šeimai, reikalauja moteriai pasirengimo ne tik intelektualinio pažinimo atžvilgiu, bet ir viariose tose disciplinose, kurios turi pagrindin s reikšm s moteriai tiek šeimoje, tiek visuomen je, b tent: doros ir aukl jimo, ekonomikos ir praktiškumo, socialinio ir religinio gyvenimo. Taip pat reikalaujama šeimai socialin s vert s pripažinimo, kad pagaliau statymai, staigos, papro-iai nekenkt šeimai, bet palaikyt t g r, kuriam šeima atstovauja²⁵.

Lietuvoje dar netur jome organizacij , kurios jungt tik pa ius t -vus, ypatingai susidom jusius šeimos uždaviniais, ta iau turime organizacij , kurios stengiasi suteikti šeimoms param . Žymesni pastang šioj srity parodo moter organizacijos, ypa katalikiškosios²⁶.

Anks iau ši organizacij d mesys buvo daugiau nukreiptas fizin vaik sveikat , tod l jos steigdavo sveikatos patarimo punktus, kurie atlikdavo svarb tautai uždavin , supažindindami motinas su pagrindiniais higienos d sniais, su sveikatos reikalais. Taip pat pamin tinos L. K. Moter Draugijos pastangos apšviesti min tais klausimais tautos mases, ypa kaim , siun iant specialistes gydytojas miestelius su paskaitomis ir parod l mis. Pastaruoju metu, kai valstyb m rodyti didesnio susir pinimo tautos sveikata ir steigti sveikatos centrus, moter draugij d mesys pamažu pradeda krypti kit srit : prad jo ieškoti, kaip b t galima pad ti šeimai jos aukl jimo darbe²⁷. Tod l 1937-8 metais L. K. Moter Draugijos iniciatyva prad tas savotiškas motin s j dis.

²⁴ Union Internationale des Ligues Feminines Catholiques.

²⁵ Kongreso darbai (nespausdinti).

²⁶ L. K. Moter Draugija savo konferencijos proga 1937 metais, gindama šeim , teik Seimui tokio turinio peticij :

Geruosius tautos s nus, s žiningus ir dorus pilie ius gali duoti tik religinga, pastovi šeima ir katalikiška mokykla, tod l, savo Jubiliejn s Konferencijos proga, Lietuvi Kataliki Moter Draugijos visos Lietuvos atstov s prašo Seim sudrausti šeim griovikus, šalint vairius persiskyr lius ir susimet lius iš atsaking pareig , o ypa iš aukl toj pareig , nes tokiose vietose b dami jie labai piktina visuomen , o ypa mokyklin jaunim . Nuskriaustiems šeimos nariams globoti prašo išleisti statym , o visas katalikiškas mokyklas remti materiališkai ir morališkai.

²⁷ Ta iau 1938 met L. K. Moter Draugijos konferencijos rezoliucijose pirmoj vietoj randame:

L. K. Moter Dr-jos Konferencija, vykusi š. m. kovo m n. 20—22 d., konstatavo, kad motinos ir vaiko sveikatos apsauga Lietuvos kaime n ra atitinkamoj aukštumoje, kas daro didel s žalos lietuvi tautos paj gumui bei atsparumui, kreipia vyriausyb s ir visuomen s d mes , prašydama suteikti pagalbos motinai ir vaikui j sunkioje b kl je ir si lo:

Draugijos skyriuose, parapijos ribose, steigiami jaun motin rate- liai, kuri uždavinys yra s moninti motinas j aukl jimo pareigose, su- daryti s lygas, kad jos pažint besivystant žmog (vaik), ir prapl sti j aukl jimo akirat , kad gal t s kmingiau pasirinkti aukl jimo priemones. Veikimo plot ia, žinoma, sudaro kaimo ir miestelio šeima. Ta iau jau labai metas yra susir pinti ir m s darbininko šeima, ir tai ypa , kad ji yra net labai nepatogioj materialin j ir dvasin j situacijoj, kurioje nepa- j gia tinkamai susiorientuoti. Darbininko šeimai daugiau negu visiems kitiems b t reikalinga pasiruošusi socialin talkinink , sugebanti šei- mai pad ti vairiose jos gyvenimo situacijose tokiu b du, kad pagaliau šeimoje gyvenimo j gos pabust ir pasireikšt teigiamu savo uždavini atlikimu. Darbininkui, be abejo, gali dar pad ti ir organizacijos, kult r- klubai, liaudies universitetai, vakariniai kursai, bet visoms toms staigoms reikia pasirengusi vadov , kuriuos tur t parengti socialin mokykla.

Didelis susir pinimas reiškiamas tautoje m s šviesuoli šeima. Ši- tas susir pinimas yra pagr stas: tik atsiminkime šviesuoli šeimos istorij ir neretai dvasin nepasirengim gyvenamai situacijai. Miesto šeimai pad ti patarimais aukl jimo darbe yra skirtas Motinoms ir Vaikams globoti or- ganizacij s jungos steigtas konsultacijos kabinetas. Pastaruoju laiku L. K. Moter Draugijos iniciatyva prad tas yra s j dis ir m s šviesuo- li šeimose. Kaune 1938 met pabaigoje susidar šviesuoli motin b - relis, kuris savo uždaviniu laiko šeimos gyvenamosios situacijos pažinim , šeimos pedagogikos klausim nagrin jim ir prisid jim prie šeimis s pe- dagogikos k rimo. Tas s j dis ple iamas ta prasme, kad didesniuose mies- tuose retkariais sukvie iamos šviesuol s motinos paskaitas, pasitari- mus šeiminio aukl jimo klausim aptarti. Šiam s j džiui Lietuvos miestuose vadovauja min tasis, vadinamas centrinis, motin b relis.

Ta pati motin organizacija rengia tiek Kaune, tiek provincijoje sa- vo nariams konferencijas, kursus šeimos gyvenimo ir šeiminio aukl ji- mo klausimams nušviesti. Pvz., vienos tokios konferencijos paskaitos yra išleistos knygele „Krišk ioniškoji šeima“. Draugija laiko savo uždaviniu par pinti šeiminiam aukl jimui literat ros, tod l ji turi, be knygel s „Kelias laiming šeim“, savo dvisavaitiniame laikrašty nuolatin skyri motinoms.

Be to, šviesuol ms motinoms aukl jimo darbe stengiasi pad ti „Nau- joji Vaidilut“ ir „Motina ir Vaikas“

Svarstydami organizuotas pastangas pad ti šeimai, pasigendame pla-

1. Suteikti nemokam gimdymo pagalb kaimo moterims.
2. steigti skrajojamas motinos ir vaiko higienos parodas.
3. Prašyti savivaldybes skirti dal l š motinos ir vaiko sveikatos reikalams.
4. Prašyti Švietimo Ministerij vesti privalom motinos ir vaiko higienos kur- s aukštesniosiose mokyklose, ir papildomus šeimai pasiruošimo kursus pra- džios, vidurin se ir aukštesn se mokyklose mergait ms ir berniukams.

ning pastang , išskyrus vien kit sporadin pasireiškim , vyr ir jaunimo vairiose organizacijose.

Taip pat dar n ra pilnai ir giliai panaudota organizuotos visuomen s taka vairi r ši pramogoms, šeimai naudingos opinijos visuomen je sudarymui, dailiajai literat rai, menui, kinui, — kad tas viskas neprisid t prie šeimos moral s žlugdymo, bet atvirkš iai — kad kelt tautos dorovingum . Be abejo, netr ksta šiais klausimais atskir tauri žmoni pareiškim ir viešai, — spaudoje, susirinkimuose, — ta iau m s laikais, atrodo, b t reikalinga organizuota galyb , kuri stengt sužadinti tais klausimais susir pinti žmoni protus ir vali . Nepanaudota dar organizuota j ga ir specialioms, šeimai naudingoms, mokykloms steigti, organizuoti: pvz., neturime n vienos mokyklos, joki kurs , kur galima b t pasirengti šeiminio aukl jimo darbui.

Be abejo, šie visi tr kumai gali b ti kiek pateisinami, turint galvoje m s kult rin ir materialin paj gum , bet tas taip pat rodo, kad m s tautoje reikalinga yra plati ir galinga talka pad ti šeimai, atliekan iai tautai nepavaduojamas pareigas.

Valstyb , kurios pagrindinis narvelis yra šeima, nes „ar šeima n ra jau maža valstyb , — klausia J. Schröteleris²⁸, — kurioje ugdomas ir busimasis pilietis su pagrindin mis pilietin mis doryb mis: su pasiryžimu egoizm nugal ti, susitarti, atsid ti, pasiaukoti?“. Valstyb , b dama vyriausia tautos g rybi valdytoja, negali pasilikti abejinga šeimos gyvenimui bei šeiminio aukl jimo, klausimams. Kaip vyriausia g rybi valdytoja, ji savo kin politik tur t kreipti tokia kryptimi, kad kiekviena šeima tur t sau tinkam pragyvenim , kad aug s vaikas šeimoje, kuri yra pirmoji vaiko t vyn ir aktyviai prisideda prie žmogaus asmenyb s susiformavimo, tur t bent paken iam kult rin aplink . Kiekvienam t vui tur t b ti užtikrintas uždarb is ir tuo b du apsaugotas jo šeimos išlaikymas toks, kad motinai b t galima dirbti tik namie. Ta iau valstyb negali b ti abejinga ir žmoni pasirengimu šeimos pareigoms, o ypa aukl jimo uždaviniams atlikti, tod l ji tur t remti organizuotos visuomen s pastangas, taip pat atkreipti d mes mokyklas, kuriose rengiami busimieji šeim sudarytojai. Ji tur t remti darom sias pastangas kurti specialines mokyklas, tarnaujan ias min tiems reikalams, ir apr pinti žmones, pasiryžusius dirbti š valstybei reikaling , o tautai išganing , darb . Pirmoj eil j tur t b ti susir pinta nat rali os šeimos aukl jimo organizavimu ir pagalba kiekvienai šeimai, atliekant savo pareigas. Tik išimties atsitikimais tegal t b ti pateisinamos steigiamosios, m s laik visuomen s varg pagimdytosios ir išaugintosios, vairios socialin s globos ir

²⁸ Josef Schröteler, S. J., Die erzieherische. Lage der Zeit und die Aufgaben der Familie, 126 psl.

aukl jimo staigos, kurios vis d lto šeimos pavaduoti aukl jimo darbe nestengia ir pa ios yra tik tiek vertingos, kiek sugeba pasekti šeimos aukl jimu.

„ ... pedagogas, kuris nori pažinti tikr j aukl jamojo veikimo esm . turi mokytis pas paprast motin ir pas paprast t v . Ten yra tai, k prigimtis dieg , dar švariai išlaikyta ir nesudrumsta“²⁹, sako J. Schröteleris.

LITERAT RA

- M. Baum und A. Salomon, Das Familienleben der Gegenwart, Berlin 1930.
- J. Beeking, Die Grundlagen von Ehe und Familie.
- J. Beeking, Der eheliche Mensch.
- J. Beeking, Der Lebensraum von Ehe und Familie, Salzburg-Leipzig. Šie yra iš išleidžiamosios veikal serijos, pavadintos „Ehe und Familie“.
- Erna Corte, Forschungen über Bestand und Erschütterung der Familie in der Gegenwart, Bd. III, Berlin 1930.
- F. W. U. Fröbel, Menschenerziehung.
- A. Heinen, Familienpädagogik. „Handbuch der Erziehungswissenschaft“. Teil. III, Band I, München 1934.
- O. Norušyt , Dorinis aukl jimas lietuvi šeimoje, „Naujosios Vaidilos leidinys 1939.
- M. Offenberg, Familienpädagogik und häusliche Erziehung „Lexikon der Pädagogik der Gegenwart“, Bd. I, Freiburg-Brs. — 1930, 751 psl.
- J. H. Pestalozzi, Lienhard und Gertrud.
- J. H. Pestalozzi, Wie Gertrud ihre Kinder lehrt.
- Pijaus XI enciklika apie krikšionišk jaunuomen s aukl jim , Kaunas 1930.
- Pijaus XI enciklika apie moteryst . „Tiesos Kelias“, tomas 1, 1931 m.
- W. H. Riehl, Die Familie, Stuttgart ¹³1925.
- Fr. Schneider, Katholische Familienerziehung, Freiburg-Brs. 1936.
- M. Lossli-Usteri, Les Enfants Difficiles et leur Milieu Familial Delachan & L. Niestl S. a. 1935.
- H. Hetzer, Mütterlichkeit, S. Hirzel ia Leipzig 1937.

29) Josef Schröteler, S. J., Die erzieherische Lage der Zeit und die Aufgabe der Familie, 127-128 psl.